Гос. книжная палата УзССР

Ватанни севмак иймондандур!

ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ

Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг газетаси

Газета 1918 йил 21 июндан чиқа бошлаган

1994 йил 23 июнь, пайшанба № 106 (21.710).

Сотувда эркин нархда

ПРЕЗИДЕНТ ҲУЗУРИДА ҚАБУЛ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов 22 июнь куни Япониянинг мамлакатимиздаги фавқулодда ва мухтор элчиси Укеру Магосакини унинг илтимосига кўра қабул қилди.

Элчи жаноблари Ислом Каримовга Япония Бош вазири Цутому Хатанинг шахсий мактубини топширди.

Суҳбат чоғида мамлакатимиз раҳбарининг Японияга расмий давлат сафари икки мамлакат ўртасидаги муносабатларни ривожлантиришда муҳим қадам бўлгани қайд этилди. Шунингдек, ўзаро муносабатларга дахлдор масалалар юзасидан фикрлашиб олинди.

(ЎзА).

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ АБДУҒАНИЕВИЧ КАРИМОВ ЖАНОБИ ОЛИЙЛАРИГА

Жаноб Президент,

Сизнинг самимий ғамхўрлигингиз ҳамда ҳукуматингиз ва республикангиз фуқароларининг дўстона, самимий кутиб олгани туфайли мамлакатингизга ташрифни муваффақиятли якунлаб, Кореяга эсон-омон қайтиб келдим. Энг аввало бутун сафар давомида бизга ҳамма жойда ҳамроҳ бўлиб, сафаримизни кўнгилли ўтказганларингиз учун Сизга, жаноби олийлари ва рафиқангизга самимий миннатдорлик билдираман. Айниқса қадимий «Ипак йўли» маркази бўлган Самарқандга сафаримиз хотирамизда узоқ сақланиб қолади. Биз гўёки давлатингиз тарихининг шонли саҳифаларини варақлагандек бўлдик. Ушбу ташриф натижасида Ўзбекистоннинг барча фуқаролари Сизнинг раҳбарлигингизда куч-ғайратларини бирлаштириб, мамлакатни равнақ топтириш йўлида меҳнат қилаётганидан бағоят таъсирландим.

Аввало, орамизда бўлиб ўтган икки суҳбатдан қаноат ҳосил қилдим, бу суҳбатларда Корея Республикаси билан Ўзбекистон Республикаси ўртасида асосий йўналишлар бўйича ҳамкорлик тўғрисида очиқ-ойдин гаплашиб олдик.

Мамлакатларимиз ўртасидаги сиёсий ва дипломатик муносабатлардан ташқари иқтисодий, савдо-сотиқ, илмий-техника соҳаларида ҳам ўзаро фойдали ҳамкорлик учун имконият мавжудлигини тасдиқлашим мумкин.

Шунингдек, ватандошларим — корейслар ижтимоий ҳаётига зўр қизиқиш билан қараётганингиздан жуда мамнун бўлдим ва имкониятдан фойдаланиб, бунинг учун миннатдорлигимни яна бир бор изҳор қиламан. Шу билан бирга корейслар мамлакатингизнинг асл фуқаролари сифатида бундан буён ҳам фаровон турмуш кечиришига кўмаклашишингизни сўрайман.

Келажакда ҳам Сиз жаноби олийлари билан биргаликда мамлакатларимиз ўртасидаги дўстликни давом эттириш ва янада ривожлантириш учун бутун кучимни сарфлашни истар эдим.

Мамлакатингизга равнақ, Сизга ва рафиқангизга сиҳат-саломатлик тилайман.

КИМ ЕН САМ,
Корея Республикаси Президенти.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВ ЖАНОБИ ОЛИЙЛАРИГА

Муҳтарам Президент жаноблари,

Шу йил 25 апрелда йўллаган мактубингизда ва айниқса Японияда бўлган чоғингизда билдирган яхши тилакларингиз учун чин қалбимдан яна бир бор миннатдорлик билдираётганимдан жуда мамнунман. Японияга расмий ташрифингиз давомида шахсан учрашиш имкониятига эга бўлганимдан бағоят хурсандман.

Жаноб Президент, расмий ташриф билан Ўзбекистон Республикасига бориш тўғрисидаги таклифингиз учун самимий миннатдорлик изҳор этишга рухсат бергайсиз. Афсуски, яқинда мамлакат Бош вазири лавозимига тайинланишим мени кўпроқ банд қилиб қўйди ва ҳозирги вақтда хорижга чиқиш имкониятларимни чеклаб қўймоқда.

Шунга қарамай, Сизнинг ташрифингиз чоғида эришилган аҳдномалар асосида Япония — Ўзбекистон муносабатлари муваффақиятли ривожланишига аминман. Шахсан мен ўзаро муносабатларимиз сиёсий, иқтисодий ва маданий соҳаларда муваффақият билан ривожланиши учун бутун кучимни сарфлайман. Япония билан Ўзбекистоннинг ўзаро фойдали ва ҳар томонлама ҳамкорлиги мамлакатларимиз халқларининг дўстона муносабатларини мустаҳкамлаш ва ривожлантиришга катта ҳисса бўлиб қўшилади, деб умид қиламан.

Шахсан Сизга сиҳат-саломатлик ва халқингизга фаровонлик тилаб билдирган самимий истакларимни қабул қилгайсиз.

Камоли эҳтиром ила

Цутому ХАТА,
Япония Бош вазири.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

РЕСПУБЛИКАНИНГ БИР ГУРУҲ СПОРТЧИЛАРИ ҲАМДА ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ВА СПОРТ МУТАХАССИСЛАРИНИ МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Республикада жисмоний тарбия ва спортни ривожлантиришдаги хизматлари ва бокс бўйича жаҳон кубоги учун ўтказилган мусобақаларда катта ютуқларга эришганликлари учун қуйидагиларга Фахрий унвонлар берилсин:

«ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН СПОРТЧИ»

Отаев Наримон Шамсиддинович — 1994 йилги бокс бўйича жаҳон кубоги ғолиби

Иброҳимов Темур Пўлатович — 1994 йилги бокс бўйича жаҳон кубогининг бронза совриндори

Маскаев Олег Александрович — 1994 йилги бокс бўйича жаҳон кубогининг кумуш совриндори

«ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН УСТОЗ»

Қодиров Алишер Абдуллаевич — бокс бўйича Ўзбекистон терма командаси устози

Эргашев Мурод Ерқулович — бокс бўйича Ўзбекистон терма командасининг катта устози

ВА ҚУЙИДАГИЛАР ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ФАХРИЙ ЁРЛИҒИ БИЛАН МУКОФОТЛАНСИН:

Дин Алексей Давидович — республика олий спорт маҳорати мактабининг катта устози

Қурбонов Марат Галиевич — бокс бўйича Ўзбекистон терма командаси устози

Шин Владимир Николаевич — бокс бўйича Ўзбекистон терма командасининг бош устози.

Ўзбекистон Республикаси Президенти **И. КАРИМОВ**

Тошкент шаҳри,
1994 йил 21 июнь.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

«ЎЗБЕКТРАНСҚУРИЛИШ» ДАВЛАТ УЮШМАСИ ХОДИМЛАРИДАН БИР ГУРУҲИНИ МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўрта Осиё темир йўлини, унинг Ховос — Жиззах ва Ховос — Бекобод участкаларини электрлаштириб ва ўз вақтида фойдаланишга топширишдаги фидокорона меҳнатлари учун Ўзбекистон Республикасининг Фахрий унвони берилсин:

«ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН ҚУРУВЧИ»

Омельницкий Михаил Александрович — «Ўзбектрансқурилиш» давлат уюшмаси бошқарувининг раиси, Тошкент шаҳри

Ҳамзаев Абдукарим — Ховос темир йўл тармоғининг таъмирлаш устаси, Янгиер шаҳри

ВА ҚУЙИДАГИЛАР ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ФАХРИЙ ЁРЛИҒИ БИЛАН МУКОФОТЛАНСИН:

Гельманов Эркен Ахатович — «Ўртаосиётрансқурилиш» трести 503-қурилишмонтаж поезди электр тармоғи ишчилар бригадасининг бошлиғи, Сирдарё шаҳри

Гирфанов Фаил Нигматзянович — «Ўртаосиётрансқурилиш» трести 704-қурилишмонтаж поезди электр тармоғининг ишчиси, Тошкент шаҳри

Ибраев Серик Байдарханович — «Ўртаосиётрансқурилиш» трести 704-қурилишмонтаж поездининг ишюритувчиси, Тошкент шаҳри

Мамбетов Рафиқ Сайфутдинович — «Ўртаосиётрансқурилиш» трести 503-қурилиш-монтаж поезди электр тармоғи ишчилар бригадасининг бошлиғи, Сирдарё шаҳри

Харисов Ильдар Раисович — Ўрта Осиё темир йўл бошқармасига қарашли 1-энергомонтаж поезди электр тармоғининг монтёри

Қодиров Худоёр — «Ўртаосиётрансқурилиш» трести механизациялаш бошқармасининг темир йўл крани машинисти, Тошкент шаҳри

Экгардт Юрий Густавович — Ўрта Осиё темир йўл бошқармаси электр таъминоти хизматининг бош муҳандиси.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти **И. КАРИМОВ.**

Тошкент шаҳри,
1994 йил 21 июнь.

ҲАМКОРЛИК КЕНГАЯВЕРАДИ

22 июнь куни Буюк Британиянинг Патрик Шихи раҳбарлигидаги «Б. А. Т. Индастриз» корпорацияси делегацияси аъзолари Ўзбекистон республикаси Бош вазирининг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков билан учрашди.

Учрашувда тамаки маҳсулотлари ишлаб чиқариш бўйича дунёда етакчи ўринни эгаллайдиган бу корпорация билан қўшма корхона барпо этиш хусусида фикрлашиб олинди. Бу борада дастлабки қадамлар қўйилгани — битим имзолангани эътироф этилди. Имзоланган битим доирасида корпорация Тошкентдаги тамаки фабрикасини замон талабаларига жавоб берадиган техника ускуналари билан қайта жиҳозлайди, Самарқанд, Тошкент ва Ургутда тамакининг янги навларини етиштириш, маҳаллий аҳоли вакилларидан мутахассислар тайёрлашга кўмаклашади.

Суҳбат чоғида ҳар икки томон амалга ошириладиган ишларнинг кенг миқёсли режаларини ишлаб чиқаётгани, техник ва ҳуқуқий ҳужжатлар, янги барпо этиладиган бинолар лойиҳалари тайёрланаётгани таъкидланди.

(ЎзА).

ЮКСАК УНВОНЛАР ТОПШИРИЛДИ

Президентимиз Фармонига биноан республика санъаткорларидан бир гуруҳи юксак ижрочилик маҳорати, театр санъатини ривожлантиришдаги хизмати ва жамоат турмушида фаол иштирок этаётгани учун фахрий унвонлар билан тақдирланган эди. 22 июнь куни Маданият ишлари вазирлигида ана шу мукофотларни топшириш маросими бўлди. Ўзбекистон Президентининг Давлат маслаҳатчиси Х. Жўраев фахрий унвон соҳибларига нишон ва гувоҳномаларни топширди.

Ўзбекистон халқ артисти М. Йўлчиева, республикада хизмат кўрсатган артистлар Н. Абдураҳмонов, И. Авдюшкина мукофотланганлар номидан сўзга чиқиб, санъатлари юқори қадрлангани учун миннатдорлик билдирдилар.

(ЎзА).

• *Ўзбекистон—Туркия: ташриф арафасида*

ҚАРДОШЛАР ҲАМКОРЛИГИ

Биз бу йил истиқлолимизнинг уч йиллигини тантана қиламиз. Йиллар ўтган сайин мамлакатимиз мустақиллигининг улуғворлигини, унинг халқимиз тақдирида тутган беқиёс ўрнини тобора теранроқ ҳис этмоқдамиз. Элимизнинг асрий орзуси — истиқлол ҳақида ўйларкансан, беихтиёр ўша мураккаб даврда қувончимизга шерик бўлган, шодлигимизни ўз шодиёнаси деб билган биродарларни эслайсан. Жумладан, қардош Туркия Жумҳурияти биринчи бўлиб Ўзбекистон мустақиллигини тан олгани барчамизнинг ёдимизда. Ота-боболаримиздан мерос бўлиб келган қон-қардошлик ришталари мустақиллик боис яна мустаҳкам боғланган эди ўшанда. Ўтган қисқа муддат ичида Ўзбекистон жаҳон ҳамжамиятида ўзининг муносиб ўрнини эгаллай борди. Бу жўшқин давр ёш ўзбек дипломатиясининг шаклланиш, оёққа туриш, қад ростлаш палласи сифатида мутахассислар, тарихчилар, томонидан ҳали кўп ўрганилиши тайин. Улар Ўзбекистон — Туркия муносабатлари ўзбек дипломатияси тарихи китобининг ёрқин саҳифаларини ташкил қилишини эътироф этишади.

Ислом Каримовнинг 1992 йил октябрь ойида Туркияга ташрифи, Туркия Жумҳурияти Президентининг мамлакатимизга сафари чоғида ўзаро алоқаларнинг янги асосда барқарор ривожланишига пойдевор бўладиган муҳим ҳужжатлар имзоланди.

Собиқ Иттифоқ парчалангач, мавжуд иқтисодий алоқалар узилиб қолган кезларда Туркия Жумҳурияти халқ истеъмоли моллари билан кўмаклашгани ёдимизда. 2 мингдан зиёд ёшларимиз турли соҳалар бўйича Туркияда таҳсил олмоқда. Айни пайтда Ўзбекистонда ўнлаб турк лицейи фаолият юритмоқда. Бу ҳам маданий, илмий ҳамкорликнинг ижобий самараларидандир.

Мамлакатимиз ўртасидаги ҳамкорлик кўлами тобора кенгайиб бормоқда. Юртимизда юздан зиёд Ўзбекистон — Туркия қўшма корхоналари фаолият кўрсатаётгани фикримизнинг ёрқин далили бўла олади.

Икки мамлакат ўртасидаги иқтисодий, сиёсий, маданий алоқалар ривожининг сабаби фақат қон-қардошликдагина эмас. Маълумки, Туркия жаҳоннинг иқтисодий жиҳатдан тараққий этган мамлакатларидан ҳисобланади. 80-йилларда мамлакатда ўтказилган ислоҳотлар натижасида у саноатда, қишлоқ хўжалигида жиддий ютуқларни қўлга киритди. Корхоналарга эркинлик бериш, бозор муносабатларига ўтиш, иқтисодий механизмларни ишга солиш натижасида мамлакатда ишлаб чиқаришнинг ўсишига эришилди. Экспорт имкониятларининг кенгайиши 1990 йилга келиб, Туркия валюта заҳирасининг 12 миллиард долларга етишига олиб келди. Сўнгги йилларда саноат маҳсулоти ҳажмининг ўсиши 6,1 фоиздан иборат бўлди. Ушбу муваффақиятларнинг илдизлари ҳақида гап кетганда саноатнинг экспортга йўналтирилганини, давлат секторининг қарийб 50 фоизи хусусийлаштирилганини, кадрлар тайёрлашга алоҳида аҳамият берилганини таъкидлаш жоиз.

Мамлакатда сайёҳликнинг тараққий этиши миллий даромаднинг йирик манбаларидан бири бўлди. Айни пайтда сайёҳликдан олинадиган фойда миллий даромаднинг чорак қисмини ташкил этмоқда. Аҳоли жон бошига даромад эса 2605 АҚШ долларига тенг бўлаётир. Бу рақамлар Туркия иқтисодиётида муаммолар йўқ, деган маънони англатмайди, албатта. Шу йил бошида рўй берган воқеалар бунга мисол бўла олади. Турк лирасининг кескин қадрсизланиши чуқур иқтисодий ислоҳотлар ўтказишни тақозо этмоқда. Бош вазир Тансу Чиллер ҳукумати шу йўналишда жиддий тадбирлар белгилаётир.

Президентимиз Ислом Каримов Ўзбекистон тараққиётида ўз йўлини танлар экан, жаҳондаги кўпгина ривожланган давлатлар, жумладан, Туркия тажрибаларига таянишини бир неча бор таъкидлаган эди. Эътиборга молик томони шундаки, Туркия ривожланишнинг «иқтисодий сакрашларсиз» йўлини маъқул кўриб, талай муваффақиятларни қўлга киритди.

Иқтисодий алоқалар ривожи ҳақида гап кетганда, ҳали бу борада катта имкониятлар мавжудлигини таъкидлаш лозим. Жаҳоннинг энг йирик компания ва фирмалари Ўзбекистон иқтисодиётига сармоя сарфлаш иштиёқида юрган бир пайтда Туркиянинг таниқли ишбилармонлари ҳанузгача бунга шошилмаяптилар. Ваҳоланки, Ўзбекистон Президентининг шу йил 21 январдаги «Иқтисодий ислоҳотларни янада чуқурлаштириш, хусусий мулк манфаатларини ҳимоя қилиш ва тадбиркорликни ривожлантириш чора тадбирлари тўғрисида»ги Фармони бу борада кенг имкониятлар очиб берди.

Маълумки, ўзаро алоқаларнинг ривожланишида дунёнинг ишбилармон доиралари мамлакатимиз имкониятлари ҳақида етарли тасаввурга эга бўлиши ғоят муҳим. Шу сабабли июнь ойининг бошларида Ўзбекистон вакиллари Истанбулда ўтказилган Евроосиё саноат кўргазмасида иштирок этдилар. Туркия ташқи иқтисодий алоқалар қўмитаси ва Ганновер маркази ҳамкорликда ташкил этган ушбу кўргазмада Евроосиё минтақасида жойлашган йигирмадан зиёд мамлакатдан 500 дан ортиқ фирма қатнашди.

Шуни қувонч билан таъкидлаш лозимки, кўргазмада Ўзбекистоннинг имкониятлари муносиб равишда намойиш этилди. Олти кун давомида 22 та турли фирма ва компаниялар Ўзбекистон билан қизиқиб музокаралар олиб боргани ана шундан дарак беради. Музокаралар чоғида тўқимачилик саноати, қурилиш, нефтни қайта ишлаш, газ, озиқ-овқат ва қайта ишлаш саноати ускуналари етказиб бериш юзасидан кўплаб таклифлар тушди. Айрим фирма ва компаниялар турли соҳаларда қўшма корхоналар тузиш истагини билдирдилар. Анжуман ниҳоясида бундай тадбирларнинг ғоят самарали экани таъкидланди. Жаҳоннинг 5 фирма ва компанияси Ўзбекистонда уюштириладиган кўргазмаларда иштирок этиш иштиёқида эканини маълум қилди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Туркияга ташрифи арафасида туркиялик журналистларнинг саволларига жавоб берар экан, ташрифдан мақсад — Ўзбекистон —Туркия муносабатларини янада юқори босқичга кўтариш эканини айтди. Умид қиламизки, Президентимизнинг шу йил 23—24 июнь кунлари Туркияга ташрифи ўзаро ҳамкорлик алоқаларида янги уфқлар очади.

Ашуркул КАРИМ.
(ЎзА).

• *Миллий валюта—ғуруримиз*

ФАОЛЛАР БИЛАН УЧРАШУВ

Сирдарё вилояти меҳнат аҳли Президентимиз И. А. Каримовнинг республика миллий валютасини муомалага киритиш тўғрисидаги Фармонини катта хурсандчилик ва мамнуният билан кутиб олдилар. Ҳозир вилоятнинг барча жойларида ана шу Фармонни муваффақиятли амалга ошириш юзасидан ишлар олиб борилмоқда.

Куни кеча Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири, миллий валютани жорий этиш республика комиссиясининг раиси А. Муталов Сирдарё вилояти фаоллари билан учрашиб Ўзбекистон Республикасининг миллий валютасини муомалага киритиш тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси Президенти Фармонининг тарихий аҳамияти, уни амалга ошириш билан боғлиқ масалалар хусусида йиғилиш иштирокчиларига сўзлаб берди. Шундан кейин бу ишни амалга ошириш билан боғлиқ бўлган тегишли вилоят идоралари бошлиқларининг ахборотлари тингланди.

Абдужалил УМАРОВ,
«Ўзбекистон овози» мухбири.

ЎЗБЕК ПУЛИГА КУЧ—ҚУВВАТ

Мустақиллигимиз мустаҳкамланмоқда. Ўзбек давлатининг, миллатининг обрўси ошмоқда. Энди ўзлигимизни танитишда яна бир омил вужудга келди. Ўзбек сўми, муомалага чиқарилмоқда. Бу ҳар бир фуқаронинг орзуси эди.

Пулнинг қадри ўзбек давлатининг ва унда ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларнинг сероблигидан, қадрлилигидан нишонадир. Ўйлайманки, бу катта вазифани ўз зиммасига олган ўзбек пулига куч-қувват киради. Шу билан миллатимизнинг, мамлакатимизнинг обрўси ошади. Қани энди, хориж мамлакатларида ва ўзимизда «бу маҳсулотлар ўзбек пулига сотилади» деган ёрлиқлар кўринса. Бу ҳар бир фуқаронинг қалбини тоғдек кўтаради.

Ҳабибулло НАСРИДДИНОВ,
Наманган трикотаж фабрикаси ҳисобчиси.

БОШИМИЗ КЎККА ЕТДИ

Ўзбекнинг бойлиги фарзанди кўплигида. Шу боисдан бизни болажон халқ дейишади-да. Бироқ, ҳозирги бозор иқтисодига ўтиш даври, очиғи, кўп болали оилаларда нисбатан қийин кечяпти. Буни жуда яхши англаган юртбошимиз ҳамиша мамлакатимизда бирор янгиликка қадам қўйишдан олдин бизга ўхшаш кўп болали оилалар ғамини ейди. Куни кеча эълон қилинган «Болали оилаларга давлат ижтимоий ёрдами тизимини такомиллаштириш тўғрисида»ги республикамиз Президентининг Фармони ана шундай ғамхўрликнинг биридир.

Бундан менга ўхшаш кўп болали оналарнинг боши кўкка етди. Давлат йўли билан ёрдам беришни кучайтириш эртанги кунимиз эгаларининг камол топишида катта мадад бўлиши шубҳасиз.

М. ТЕШАБОЕВА,
уй бекаси, саккиз фарзанднинг онаси.

СЎМНИНГ МАВҚЕИ МУСТАҲКАМ БЎЛАДИ

Ўзбекистоннинг миллий валютаси — сўм муомалага киритилиши ҳақидаги хабарни бухороликлар шод-хуррамлик билан қаршилади. ЎзА мухбири шу муносабат билан бир неча кишига мурожаат этди.

Санобар РАФИБОЕВА, Бухоро пиллакашлик фабрикаси хизматчиси:

— Мустақилликнинг асосий шартларидан бири миллий валютамизга ўтилиши қалбимизда фахр-ифтихор туйғусини уйғотди. Юртбошимизнинг бу жараённи халққа озор етмайдиган тарзда — бир ой муддат ичида амалга ошириш ҳақидаги фармони мамлакатимизда оқилона ички сиёсат юритилаётганидан далолатдир. Ёш болали аёлларга бериладиган нафақанинг кўпайтирилиши ҳам меҳнаткашларга кўрсатилган яна бир ғамхўрлик бўлди.

Мирзо ОЧИЛОВ, Тинчлик жамғармасининг Бухоро вилояти бўлими бошлиғи, меҳнат фахрийси:

— Собиқ Иттифоқ даврида пул алмаштириш ваҳимага айланиб кетар ва халқ бу тадбирдан атиги бир кун олдин хабардор қилинар эди. Мустақил Ўзбекистонда эса бу муҳим воқеа ҳақида 10—12 кун олдин батафсил ахборот берилди. Пул айирбошлаш муддати ҳам бир ой қилиб белгиланди.

(ЎзА).

• *ХДП ҳаётидан*

ФЕРМЕРЛАР ТАШВИШИ ЕНГИЛЛАШАДИ

Жиззах вилоятида 1270 та фермер-деҳқон хўжалиги бор. Шундан 1152 таси чорвачилика, қолганлари деҳқончиликка ихтисослашган. Чорвадор фермерлар тасарруфида 12 минг 900 бош қорамол, 16 минг бош қўй-эчки, 100 дан зиёд йилқи ва кўплаб парранда бўлиб, улар хозиргача 210 тонна гўшт, 730 тонна сут, 80 минг дона тухум ва 2,1 тонна жун ишлаб чиқардилар.

Рақамлардан кўриниб турибдики, вилоят ҳокимлиги деҳқончилик ва чорвачиликни ислох этишни дуруст ташкил этмоқда. Вилоятда фермерлик ҳаракати эндигина ривожланиб келаётган бўлса-да, Шириной Алиева, Чинмирза Ҳамбаров, Бердибек Абдукаримов, Қудрат Шербеков, Эгамқул Мавлонов сингари эл-юрт фидойилари аллақачон республикага танилиб, халқ назарига тушдилар.

Шулардан бири Бердибек Абдукаримов ва унга намарбаста чорвадорларнинг ишлари, айниқса, ибратли. Пахтакор туманидаги «Самарқанд» жамоа ширкатлар бирлашмасида 1990 йил охирида ташкил этилган бу фермер хўжалиги ширкатдан тадбиркор чиқдилар. Шу боис ўз фермер хўжалигини «Меҳнат» деб атаган. «Меҳнат» ўтган уч йил давомида ўз йўлини топиб олди. Дастлаб 11 бош соғин сигир сотиб олиб иш бошлаган ахил жамоанинг ҳозирги пайтда 65 бош қорамол, 72 бош қўйи бор. Ўтган беш ойда улар 21,2 тонна сут ва икки тонна гўшт сотдилар. Жамоада 12 киши меҳнат қилади.

Фермер хўжалигининг 50 гектар ери бўлиб, 20 гектаргина беда, 15 гектарига маккажўхори, қолганига ерёнғоқ ва полиз экинлари экилган. Ерёнғоқ ва полиз маҳсулотлари Русия билан техника ҳамда қурилиш ашёларига алмаштирилади. Дарвоқе, хўжалик аъзолари аввалги йилларда ҳам маҳсулот алмашиш ҳисобига битта чопиқ ва битта хайдов трактори, хашак ўрадиган ва майдалайдиган агрегат ҳамда тиркама арава олгандилар.

Агар вилоятдаги бошқа фермер хўжаликлари жамоалари ҳам ўз ишларини ана шу ҳамкасблари сингари аниқ, сидқидилдан ташкил этсалар, маҳсулотлар мўлкўл бўлиб, мамурчилик бўлади.

Ўзбекистон ХДП Жиззах вилоят кенгашининг биринчи котиби Гуландом Субҳонова, иккинчи котиб Кўчқор Сатторов ва кенгашнинг масъул ходимлари кейинги пайтда бу ҳақда кўп ўйлайдиган, йўл-йўриқ қидирадиган бўлдилар.

Хўш, партия ва фермерликнинг бир-бирига қандай алоқаси бор? Вилоят партия етакчиси бу саволга: «Биз ҳам Ватан деган катта вужуднинг бир аъзосимиз, халқ ташвишлари, Президент ташвишлари — бизнинг ташвишларимиз», деб жавоб беради. Шундай экан, бу ташвишларни енгиллатиш учун нима қилиш керак? Албатта, яхши тажрибаларни оммалаштириш фермерларни эзгу ниятларга бошлаш керак-да! Партия ходимлари буни учун фермерлар хузурига бориб, улар билан бир пиёла чой устида маслаҳатлашиб олишга аҳд қилдилар.

Биз юқорида Бердибек Абдукаримов бошлиқ «Меҳнат» фермер хўжалиги аъзоларининг ютуқлари ҳақида бежиз сўз юритмадик. Вилоятдаги 165 та фермер хўжалиги раҳбарлик қилаётган шу аъзоларига ана шу жамоанинг ишлари билан танишиб, тажрибаларини ўрганишга, ютуқларини баҳам кўриб, муаммо ва камчиликларни тугатиш чораларини белгилашга йиғилдилар. Бу йиғинни ташкил этган вилоят партия кенгаши олдидан фермерлар ҳаёти ва фаолиятини чуқур ўрганиб, таҳлил ва таклиф-мулоҳазаларни ўртага ташлашга ҳаракат қилди. Таҳлиллар шуни кўрсатдики, партия аъзолари раҳбарлик қилаётган фермер хўжаликларида ишлаб чиқариш кўрсаткичлари юксак, меҳнат интизоми мустаҳкам ва моддий манфаатдорлик юқори.

ХДП вилоят кенгашининг биринчи котиби Г. Субҳонова фермер-партия аъзолари ишидан қониқиш изҳор этиб, улар сафини кенгайтириш, иш сифатини ошириш, маҳсулдорликни янада ошириш хусусида муайян маслаҳатлар айтди. Пахтакор тумани ҳокими Ўктам Олимов тумандаги 58 та фермер хўжалигида иш усуллари тобора такомиллаштирилиб, маҳсулдорликнинг кескин ошаётганини, бу борада Президентнинг 21 январь Фармони илҳомбахш куч-мадор бўлаётганини алоҳида таъкидлади.

Раҳбар фермер-партия аъзолари вилоятда фермерлик ишларини бундан ҳам юқори поғонага кўтариш имкониятлари борлигини, лекин «Тадбиркор» банки раҳбарлари уларга нисбатан бирмунча лоқайд муносабатда бўлаётганини айтдилар. Вилоят ҳокимининг биринчи ўринбосари Илҳом Умурзоқов маслаҳат йиғилиш пайтида айтилган бундай танқидий фикрларни вилоят ҳокимлиги ижобий ҳал этади, деб ишонтирди.

Вилоят партия раҳбарлари ва фермер хўжаликларига бошчилик қилаётган партия аъзоларининг маслаҳат-йиғилиши пайтида вилоят «Техчорвасервис» бўлими томонидан ташкил этилган чорвачилик техникалари, асбоб-ускуналар ва кийим-кечаклар савдо кўргазмаси вилоятда фермер хўжаликларини техника асосида ривожлантириш борасида катта имкониятлар борлигини кўрсатди.

Ўзбекистон ХДП Жиззах вилоят кенгаши барча фермер хўжаликлари раҳбарлари билан бундан кейин ҳам учрашувлар ташкил этиб, илғор тажрибаларни оммалаштириш мақсадида алоҳида тарғибот-ташвиқот дастурини режалаштирмоқда.

Келдиёр ЖЎРАҚУЛОВ,
«Ўзбекистон овози» мухбири.

ЁШЛАР МУАММОСИ — КЕНГАШ РЕЖАЛАРИДА

• Ангрен шаҳар партия кенгаши ҳисобида 1600 га яқин ХДП аъзоси турса, шундан 650 нафарини ёшлар ташкил этади. Бу йилдан эса партия сафига қўшилаётганларнинг тенг ярми йигит-қизлардан иборат. Бундай кўрсаткичга эришишнинг омили ёшлар муаммолари шаҳар партия кенгаши режаларида кенг акс этаётганлигидадир.

Ўтган йили кенгаш ҳисобида 44 та бошланғич партия ташкилоти фаолият кўрсатган бўлса, жорий йилнинг ўтган ойларида ўнга яқин янги партия ташкилотлари тузилди. Бу кўпайиш асосан маҳаллаларда ташкил қилинган бошланғич ташкилотлар ҳисобига бўлганлиги, айниқса, муҳимдир.

Яқинда шаҳардаги «Облик» қишлоғи маҳалла қўмитаси қошида ҳам янги партия ташкилоти тузилди.

Абдунаби МАННОПОВ.

ҚОНУННИ БИЛИШ — БУРЧ

Вилоят ҳокимлиги ва партия кенгаши ҳамкорликда ўтказаётган навбатдаги Мулоқот куни «Қонунийликни таъминлаш — ҳуқуқий демократик давлатнинг бош мақсади» мавзусига бағишланди.

Вилоят раҳбарлари, партия фаоллари, шунингдек, ҳуқуқ-тартибот идоралари ходимлари ўша куни меҳнат жамоаларида бўлиб, суҳбат уюштирдилар, меҳнаткашларнинг саволларига жавоб қайтардилар. Айрим олий ўқув юртларида шу мавзуда викториналар уюштирилди.

Фармон ТОШЕВ,
«Ўзбекистон овози» мухбири.

• *«Еркин Қорақалпоғистон» газетаси 70 ёшда*

ҲАМИША ХАЛҚ ХИЗМАТИДА

Суратда: газетанинг навбатдаги сони муҳокама қилиняпти. Суратчи Б. АЛЛАШЕВ.

Бундан 70 йил олдин — 1924 йилнинг ноябрида «Биринши одим» номи билан «Еркин Қорақалпоғистон» газетасининг дастлабки сонлари чиқа бошлаганди. Бу қорақалпоқ халқининг ўз она тилида чиққан биринчи газетаси эди. Ўша пайтлари газетанинг моддий-техникавий базаси жуда паст, журналист кадрлар кам бўлган. Қийинчиликларга қарамасдан дастлабки кунданоқ эллик-юз доналаб, кейинчалик минглаб нусхада ҳафтасига, ҳар ойда чиқариб турилган газета ўлкамизнинг ҳамма жойларида минглаб саводсиз халқ савод очадиган, сиёсий-ижтимоий ҳаётимиздан хабардор қилиб турадиган муҳим восита бўлган.

Бундан кейинги йиллари газета турли даврларда «Меҳнаткаш қорақалпоқ», «Қизил Қорақалпоғистон», «Совет Қорақалпоғистони» номлари билан чиқарилиб, халқимизнинг севимли газетасига айланди. Газетамиз ўзи чиқа бошлаган йигирманчи йиллардан бошлаб янги жамиятни қуриш ва мустаҳкамлашга хизмат қилди, ўттизинчи йилларда эса Аму ўлкасини индустрлаштириш ва коллективлаштиришга, мамлакатимизда саводсизликни бартараф қилишга ўз улушини қўшди.

Дастлабки беш йилликлар даврида халқ хўжалигини ривожлантиришнинг ташкилотчиси бўлса, фашизмга қарши уруш олиб борилган 1941—1945 йилларда «Ҳамма нарса фронт учун, ҳамма нарса ғалаба учун» шиори байроқ бўлди. Халқни мардонавор курашга даъват этган кўплаб журналистларимиз ҳам фронтга отландилар.

Урушдан кейинги йилларда халқ хўжалигини тиклаш, одамлар турмуш шароитларини яхшилаш газетанинг диққат марказида бўлиб, у халқимизнинг бунёдкорлик меҳнати солномасига айланди. Газетамизнинг 70 йил ичида нашрдан чиққан сонларини кўздан кечирар эканмиз, у қорақалпоқ халқининг шу даврдаги сиёсий тарихий, маданий шажарасини акс эттирганига гувоҳ бўламиз.

Редакциямизда турли даврларда меҳнат қилган ижодий ходимларнинг фидоий меҳнатларини ҳурмат билан тилга оламиз. Ўз вақтида газетага таниқли журналистлардан Қосим-Авезов, Исмоил Султонов, Ажибой Муртазоев, Ўрозхон Қалимбетов, Тўлибой Аллаёров, Иброҳим Юсупов, Шароф Уснатдинов бош муҳаррирлик қилганлар. Ж. Аймурзаев, Қ. Айимбетов, И. Фозилов, Н. Жапақов, С. Бекназаров, Т. Сейтмамутов, П. Сейтмуратов, А. Матёқубов каби моҳир журналистлар шу даргоҳдан етишиб чиқди.

1960—1970 йилларда Б. Жуманов, Ж. Абдуллаев, Т. Қаландаров, Х. Сеитов, М. Утемуратов, А. Жумагулов каби қаламкашлар газетада самарали меҳнат қилдилар.

Ҳозирги кунда иқтидорли журналистлардан Е. Ерманов, А. Камолов, А. Холмуротов, Ў. Ўтеулиев, Ў. Сатбоев, А. Ўтепбергенов, Т. Худойбергановлар иқтисодий ислоҳотларнинг қандай амалга оширилаётганлиги, экология, ижтимоий, маданий муаммолар ҳақидаги чуқур ва мазмундор мақолалари билан кўзга ташланмоқдалар. Шу билан бир қаторда кўплаб сиёсий ва жамоат арбоблари, таниқли шоир ва ёзувчилар, олимлар газетамиз ижодий мактабидан ўтган.

Бундан 70 йил олдин газетамиз 50 дона бўлиб чиққан бўлса, шу кунга келиб бозор муносабатлари қийинчиликларига қарамасдан 30 мингдан кўпроқ нусхада нашр қилинмоқда. Ҳозирги даврда газетамиз Ўзбекистон Республикаси Президенти ва Республика ҳукумати, шунингдек, Қорақалпоғистон Республикаси парламенти ва ҳукуматининг ички ва ташқи сиёсатини халққа етказишга, қабул қилинган қарорларнинг бажарилишини ташкил этишга муносиб ҳисса қўшмоқда. Ижтимоий-сиёсий, иқтисодий ва маданий ҳаётимиздаги энг аҳамиятли воқеаларни ҳар томонлама ёритиб бориш асосий мақсадимиздир.

Шунингдек, халқимиз ўртасида тинчлик ва тотувликни, ўзаро дўстлик, ҳамкорликни мустаҳкамлашга, кучни яратувчилик меҳнатига, бозор муносабатларини шакллантириш вазифаларини ҳал этишга, халқнинг турмушини яхшилашга йўналтириш ва шунга кўмаклашиш эзгу ниятларимиздир. Газета — миллионлар минбари, ҳаётимиз ойнаси бўлмоғи лозим. Шу боисдан газетамизнинг шакл ва мазмуни бой, ранг-баранг бўлишига интиламиз. «Ишга тушадиган объектлар — «Еркин Қорақалпоғистон» назоратида», «Раҳбар ва ишлаб чиқариш», «Оздан ҳам, кўпдан ҳам тежайлик», «Фан — ишлаб чиқаришга», «Орол яшаши керак», «Газетхонлар фикр айтади», «Мутахассис кенгаш беради», «Ҳосил-94» каби рукнлар остида турли мавзуларда берилаётган мақолалар ана шу саъй-ҳаракатларимиз самарасидир. Илғор тажрибаларни умумхалқ мулкига айлантириш, ишсизликни бартараф қилиш, кам таъминланган аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш, овул аҳолисини табиий газ, ичимлик сув билан таъминлаш борасида амалга оширилаётган ишлар кўламига газета саҳифаларидан кенг ўрин берилмоқда.

Таҳририятимизнинг ижодий жамоаси Қорақалпоғистон Олий Кенгашининг нашри бўлмиш газетамизнинг 70 йиллик бой тажрибасидан, кекса, фахрий журналистларимизнинг энг яхши анъаналаридан моҳирона фойдаланиб, қийин ва масъулиятли вазифаларни шараф билан бажара олишига ишончимиз комил.

Бозор муносабатларига ўтишдаги қийинчиликларни бартараф этишда газетхонлар билан ҳамкор бўлишга, улар билан тез-тез учрашиб туришга интиламиз. Барча газетхонларни, ишчи ва деҳқон мухбирларимизни, журналистларни «Еркин Қорақалпоғистон»нинг 70 йиллик байрами билан чин қалбдан табриклаб, уларга куч-ғайрат, ижодий ишларида муваффақиятлар тилайман.

Қуёш ЮСУПОВ,
«Еркин Қорақалпоғистон» газетаси бош муҳаррири.

• *Партия ташаббуси билан*

ҲАММА ҒОЛИБ БЎЛДИ

Андижон шаҳрининг «Коммуна» маҳалласида пиру бадавлат отахон ва онахонлар кўпчиликни ташкил этади. Улар ўзларининг ибратли меҳнат фаолияти билангина эмас, балки яшаш тарзи билан ҳам маҳалладошлари орасида алоҳида ҳурмат-эътибор қозонишган. Маҳалланинг ҳеч бир юмуши йўқки, уларсиз ўтса. Айниқса, никоҳ тўйларида бу кишилар бир-бирларининг «қанот»ларига киришади. Тўйхонани — пирхонага айлантириб, икки ёшнинг бахту камоли учун қўлларидан келган ишни бир-бирларидан аяшмайди. Ахир оиланинг мустаҳкамлиги, фарзандларнинг тотув-аҳил яшаб кетиши мана шу дамлардан бошланади-да.

Маҳалладаги шундай табаррук отахон-онахонларнинг бири Ҳомиджон ака ва Мунисхон ая Ашуровлардир. Улар 48 йилдан буён бахтиёр турмуш кечириб келишмоқда. Фарзандлар тарбиялаб, невара-чеваралерини камолотга етказишяпти. Ҳалоллик, меҳру муҳаббат асосига қурилган бу оилада ҳамиша шоду хуррамлик ҳукмрон. Оила бошлиғи 70 ёшга кирган бўлишига қарамай ўзини доимо тетик ва бардам ҳис этади. Бунинг боисини уй бекасининг ўзига бўлган алоҳида ҳурмат-эътибори туфайли деб билади. Мунисхон аянинг тили ширин, пазанда. Кўп йиллар болалар боғчасига мудиралик қилган эмасми, кичкинтойлар унинг жону дили. Оиладаги аҳиллик фарзандларга ҳам кўчган. Ҳомиджон аканинг тўнғич фарзанди Алишер билан келини Дилбархоннинг никоҳ тўйи бўлганига 19 йилдан ошди. Кўрган кишининг ҳаваси келади. Алишер учувчи, Дилбархон шифокор.

Маҳалладаги Жўрабой Мирзаолимов, Ҳамдамжон Эгамбердиев, Саломжон Тоҳиров, Қосимжон Мамедовларнинг оиласи ҳам шундай: ўзидан тиниб-тинчиган.

Яқинда маҳалла бошланғич партия ташкилотининг ташаббуси билан маҳаллада «Намунали оилалар»нинг кўрик танлови бўлиб ўтди. Унда беш оила иштирок этди. Улар ёзган дастурхон атрофида оиланинг муқаддаслиги, уни кўз қорачиғидек асраш-авайлаш ҳақида суҳбатлар ўтказилди. Эр билан хотин ўртасидаги аҳиллик, бир-бирини тўғри тушуниш, ўзаро ҳурмат, фарзандлар тарбиясига эътибор каби бебаҳо фазилатлар оиланинг кўрки эканлиги пиру бадавлат отахон-онахонларнинг тилларидан тушмади. Маҳаллада 778 оила истиқомат қилади. Маҳалла фуқаролар йиғини бошланғич партия ташкилоти билан яқин ҳамкорликни йўлга қўйган. Кўпгина ишларни ҳамжиҳатликда олиб боришади.

— Яхши фарзандлар ўстириб, тарбияласак бўлар экан-ку,— дейди ЎзХДП Андижон шаҳар кенгашининг биринчи котиби З. Шокирова танлов якунида.— Ҳозир ёшларнинг эрта уйланиб, қизларнинг вақтли турмушга чиқаётгани кўпчиликни ташвишга солмоқда. Йигит-қизлар маънавий жиҳатдан турмуш қуришга шай бўлмасдан, никоҳдан ўтишяпти. Бунинг оқибатида оила бузилишлари кўпроқ ёшлар ўртасида содир бўляпти. Намунали оилаларимиз қанчалик кўпайса жамиятимиз шунчалик мустаҳкам бўлади. Ёшларимиз улардан қувват олади.

Танловда иштирок этган оилаларнинг ҳаммаси ғолиб деб топилди: мағлублар бўлмади. Уларга Андижон шаҳар партия кенгашининг фахрий ёрлиқлари ва вилоят «Маҳалла» хайрия жамғармасининг эсдалик совғалари топширилди. Танлов яна давом этади. Маҳалла бошланғич партия ташкилотининг Оила йилидаги ташаббуси энди шаҳардаги бошқа маҳаллаларда ҳам кенг қулоч ёзади.

Рустам АҲМАДАЛИЕВ,
«Ўзбекистон овози» мухбири.

КИМ ОШДИГА ТАДБИРКОР ОШДИ

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Иқтисодий ислоҳотларни янада чуқурлаштириш, хусусий мулк манфаатларини ҳимоя қилиш ва тадбиркорликни ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармонининг бажарилишига Сурхондарёда ҳам катта эътибор берилмоқда.

Воҳада давлат мулкини бошқариш ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш вилоят бошқармаси томонидан биринчи ким ошди савдоси ўтказилди. Унга умумий қиймати 167 миллион сўм-купонлик кўчмас мулк қўйилди. Савдода Учқизил посёлкасидан дорихона 70 миллион сўм-купонга, Деновдаги қурилиши тугалланмаган меҳмонхона 21 миллион сўм-купонга, Музрабод савдо маркази 70 миллион сўм-купонга, Термиз шаҳридаги ҳаммом 80 миллион сўм-купонга сотилди. Шунингдек, эндиликда хусусий мулкка айланган бошқа бино ва иншоотлар ҳам ўз эгасини топди. Шу тариқа ким ошдига қўйилган жами объектлар умумий бошланғич нархидан 619 миллион сўм купон зиёдга тадбиркорлар томонидан харид қилинди.

А. ОДИНАЕВ,
«Ўзбекистон овози» мухбири.

• *ИҚТИСОДИЁТ ЧОРРАҲАЛАРИДА* •

МАРДНИ МЕҲНАТ ЕНГОЛМАС

Ҳикоят: Нақл қилибдурларки, бир бадавлат савдогар бўлган экан, унинг болалари вояга етганларида ҳам ҳеч қандай иш билан машғул бўлишни ўзларига эп кўрмабдилар...

Оталарининг молини совура бошлабдилар.

Ота уларни йиғиб дебди: ўғилларим! Одам бу дунёда уч нарсага интилади, бу уч нарса эса, тўрт восита билан қўлга киритилади. Бу уч нарсанинг бири яхши турмуш кечирмоқ, иккинчиси, одамлар орасида юксак мавқега эга бўлмоқ, учинчиси, охират савобини топмоқ учун хайрли ишлар қилмоқдир. Бу уч нарсага эришмоқ учун восита бўлган тўрт нарса қуйидагилардир: ҳалол меҳнат билан давлат тўпламоқ, қўлга киритилган давлатни сақлай билмоқ, исрофга йўл қўймасдан мазкур давлатни харжламоқ.

...Ниҳоят, мумкин қадар ўзини давлат ва халқ ишига сафарбар этмоқдан иборатдир, деб таъкидлабди.

Бугунги кунда ҳар бир соҳанинг ривожланиши фақат иқтисодиёт билан боғлиқ. Айтиш керакки, давр бизга тежамкорлик ҳамда ишни тўғри юритиш учун дунёвий тажрибаларга таянишимиз, бетиним изланишимизни тақозо этмоқда. Бундан кўриниб турибдики, бугунги вазият кичик корхонадан тортиб, то улкан ташкилотлар учун ҳам ўз-ўзини эплаш, моддий жиҳатдан мустақилликка эришиш масаласини кўндаланг қилиб қўймоқда.

Шу ўринда айтиш керакки, мустақил республикамизда иқтисодий ислоҳотни жадал ривожлантириш ва тўла амалга ошириш учун барча имкониятларни ишга солиш, мамлакатимизнинг ҳар томонлама равнақ топишида ва буюк, қудратли давлатга айланишида ҳар бир тармоқ, юртимизнинг ҳар бир фуқароси ўз ҳиссасини қўшмоғи шарт ва лозим эканлигини ҳаётнинг ўзи кўрсатиб турибди.

— 2-Тошкент темир-бетон маҳсулотлари ишлаб чиқариш корхонаси ўтган бир йил ичида, ижобий силжишларга эришди. Табиийки, бу корхона жамоасининг катта ишлари самарасидир. Корхонанинг кечаги аҳволи, бугунги кунда амалга ошираётган ишлари ва истиқболдаги режалари ҳақида ўртоқлашиш учун корхона раҳбари Талгат Муҳаммадбоевга бир неча савол билан мурожаат этдик.

— Сиз корхонага раҳбар бўлиб келганингизда унинг иқтисодий аҳволи анча оғир эди дейишади...

— Тўғри, менинг бу ерга ишга келишим, сиёсий ва иқтисодий ҳаётдаги катта ўзгаришлар даврига тўғри келди. Ўша пайтда нафақат бизнинг корхонамизда, балки жумҳуриятимизда ҳам, собиқ иттифоқда ҳам аҳвол ниҳоятда танг эди. Илгари амалда бўлган иқтисодий алоқалар узилган, ишчиларнинг эса озгина маоши билан эртанги кунига ишончи йўқолиб бораётган бир даврда ишни нимадан бошлаш мумкин?— деган савол туғилиши табиий эди.

Шундай экан, албатта уларнинг келажакка бўлган ишончини уйғотиш, меҳнат интизомини тубдан яхшилашдан бошламоқ керак эди. Аввало, кадрларни жой-жойига қўйиб, қаттиқ ишлашга тўғри келди. Меҳнат интизомини яхшилаш, технологик жиҳозларни янгилаш ҳамда ишчиларнинг иш ҳақини оширишга алоҳида эътибор бердик. Шу билан бирга ишчи-хизматчиларнинг ҳордиқ чиқаришлари учун бир қанча дам олиш зоналари, даволанувчилар учун муолажагоҳлар барпо этдик. Қисқаси, хизматчиларни ижтимоий жиҳатдан ҳимоялаш билан бу оғир шароитга барҳам бердик.

— Режа-топшириқларнинг бажарилиши кўпроқ нималарга боғлиқ деб ҳисоблайсиз?

— Аввало, ҳар бир ишчи ва ходимнинг, муҳандис-техникнинг ўз ишига виждонан ёндошишига, сўз билан иш бирлигига амал қилишига, хом-ашё, технологик жиҳозлар ва ишчи кучи салоҳиятидан ўз ўрнида тўғри фойдаланишга боғлиқ. Қолаверса, меҳнат жамоасининг аҳиллигини биринчи ўринга қўйган бўлардим.

— Талгат Абдужабборович, корхонангиз асосан, қандай маҳсулот турларини ишлаб чиқаради? Ушбу маҳсулотлар турдош корхоналар маҳсулотларидан қайси томонлари билан ажралиб туради?

— Корхонамиз асосан саноат мажмуалари қурилиши учун темир-бетон маҳсулотлари ишлаб чиқаришга ихтисослашган. Биз керакли ташкилотлар билан шартномалар тузиб, буюртмалар асосида маҳсулот ишлаб чиқарамиз. Ҳозирги кунда тармоғимизда 6 та цех бўлиб, уларда 110 дан ортиқ маҳсулот турлари яратилади. Масалан, Тошкент метроси қурилиши учун корхонамиз маҳсулотлари ишлатилаётган бўлса, Андижон вилоятининг Асака шаҳридаги Ўзбекистон ҳамда Жанубий Корея таъсисчилигида барпо этилаётган «Уздэу» автомобиль корхонаси яратилишида ҳам бизнинг қурилиш маҳсулотларидан фойдаланиляпти. Худди, шунингдек, Қоровулбозордаги нефть маҳсулотлари корхонаси, Тошкент шаҳрида барпо этилган теннис майдони мажмуаларининг қурилиши учун ҳам буюртмалар асосида маҳсулот етказиб берганмиз. Шу билан бирга ўзбек ҳамда грек ишбилармонлари томонидан барпо этилган «Ўзэллас» гугурт фабрикаси қурилиши учун ҳам бизнинг маҳсулотларимиз қўл келмоқда.

Энди ишлаб чиқараётган маҳсулотларимизнинг турдош корхоналар маҳсулотларидан фарқига келсак, бунинг сири шундаки, биринчидан, сифат даражасининг юқорилиги бўлса, иккинчидан исталган оғирликка, ер силкинишлари давридаги ҳолатга бардош беришида деб биламан. Корхонамиз жамоаси ишлаб чиқараётган маҳсулотлар, ҳар жиҳатдан ҳамдўстлик мамлакатларида ишлаб чиқарилаётган маҳсулот турлари билан бемалол рақобатлаша олади.

— Корхонанинг ҳозирги кундаги ютуқлари, муаммолари ва истиқболдаги режалари хусусида ўртоқлашсангиз?

— Халқнинг кундалик эҳтиёжи учун зарур бўлган маҳсулотни етказиб бериш учун эса ишлаб чиқариш тизимида меҳнат қилаётган ҳар бир раҳбар, ҳар бир ходимдан алоҳида масъулият талаб этилади.

Шундай экан, ўтган йили жамоамизда меҳнат унумдорлиги, режадаги 30 минг кубометр ўрнига, 7,1 фоизни ташкил этди. Бу аввалги йилдагига қараганда икки баробардан зиёд демакдир.

Юқоридаги рақамлар шундан далолат берадики, саъй-ҳаракатларимиз бежиз кетмаяпти. Аҳоли эҳтиёжи учун зарур товар ва маҳсулотларни қаердан бўлмасин етказиб беришга ҳаракат қиляпмиз.

Бугунги кунда жамоамиз олдида турган катта муаммо металл тақчиллиги масаласи бўлиб, у ишимизни бироз бўлса-да, секинлаштирмоқда. Биз ишлаб чиқараётган маҳсулотларнинг барчаси учун металл сув ва ҳаводек зарур. Бу маҳсулотлар эса республикамизга бошқа минтақалардан келтирилади.

Бекабод металлургия комбинати раҳбарлари бизга металл етказиб беришда ёрдамлашса, исталган андозадаги хом-ашёни ўз вақтида етказиб берса, мақсадга мувофиқ иш бўларди.

Четдан товар келтириш тобора мураккаблашиб кетганига қарамасдан йилнинг биринчи чорагини ёмон якунламадик. Корхонамизда меҳнат унумдорлиги режага мувофиқ бажарилди.

Жамоамиз кўп миллатли, 420 кишидан ортиқ ишчи-хизматчи меҳнат қилишади. Ўртача ойлик маош 300 минг сўм-купонни ташкил қилади.

Келгусидаги режаларга тўхталадиган бўлсак, франциялик ҳамкорлар билан биргаликда Тошкент шаҳрида қуриладиган янги аэропорт мажмуаси учун зарур бўлган қурилиш материалларини етказиб бериш тўғрисида шартномалар имзоладик. Бу бизни янада самарали, шижоат билан меҳнат қилишга ундайди.

Умуман олганда, аҳволимиздан нолимаймиз. Аксинча кундан-кунга яхши томонга ўзгариш рўй бераётганидан кўнглимиз тўқ. Қолаверса, сўм-купондан ўз миллий валютамизга ўтсак, ишимиз ундан ҳам яхшироқ юришиб кетишига ишончим комил.

Соҳибжон САЛИМОВ суҳбатлашди.

„ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ" таҳлилига

Буюк давлат тузиш шунчаки ҳавойи бир гап бўлмай, тарихан шаклланган заминга эга бўлиб, давр синовидан ўтган ҳақиқатдир. Она-Ватанимизда бу хилдаги давлатларнинг бир нечтаси юзага келиб, жаҳон доирасида салмоқли ўрин эгаллаганлиги маълум. Аммо тарих ғилдираги ҳаммавақт бирдай равон йўлдан юрмай буюк давлатлар ағдарилган ва қайта тикланган. Мазкур мақолада тарихий сабоқлар хусусида фикр юритилади.

БУЮК ЎТМИШ ВА ТАРАҚҚИЁТ ВАТАНИ

БУЮК ДАВЛАТЛАР ҲАҚИДА ЎТМИШ САДОСИ

Жаҳоннинг кўп жойларида кишилар ёввойи ҳолда яшаётганларида Ўзбекистон диёрида деҳқончилик, ҳунармандчилик, савдо-сотиқ ва давлатлар юзага келган эди. Шунингдек, буюк давлатчилик ғоялари шаклланиб, қудратли империялар ташкил топган. Чунончи милоддан аввалги мингинчи йил ўрталарида Хоразмда йирик давлат пайдо бўлиб, вақт ўтиши билан у юқори босқичга кўтарилиб борди. Пировардида унинг чегараси Қора денгиз бўйларигача чўзилди. Буюк Хоразм давлати Ўрта Осиёни ва атроф жойларни, Волга бўйлари, Сибирь ва Шарқий Оврўпони ўз таъсир доирасига тортган жаҳоннинг йирик империясидан бири сифатида гавдаланган. Кейинги асрларда ҳам шунга ўхшаш давлатлар ташкил топган. Масалан, Кушонлар (I—IV асрлар), эфталитлар (V—VI), Турк хоқонлиги (VI—VII), Сомонийлар (X), Қорахонийлар (XI—XII) ва бошқа империялар шулар жумласидандир. Бу вақтларга келиб буюк «Хоразмшоҳлар» давлати ҳам яна равнақ топди. XII—XIII асрнинг бошларида бу давлат «Улуғ Шарқ империясининг маркази»га айланган эди. Ҳатто, «мусулмон оламининг узоқ чеккасида жойлашган бу ўлканинг бунчалик ҳайратга соларли даражада кучайиши» чет мамлакатларнинг лол қолдирган.

Буюк Хоразм давлатининг шарқий Оврўпога, хусусан рус князликларига таъсири шу даражада салмоқли эдики X асрда князь Владимир русларни ислом динига киритиш мақсадида ўз элчисини Хоразмга юборган. Бу ерда унинг сўрови инобатга олиниб жавоб элчилари жўнатилган. Аммо христиан дини тарафдорлари кўпчиликни ташкил этганлиги орқасида ислом динига ўтиш ҳаракати амалга ошмади. Бироқ, хоразмликлар ва бошқа туркистонликлар Волга бўйларида ва Сибирда ислом динини тарқатишга муваффақ бўлдилар.

Буюк давлатчилик тарихида темурийлар давлати алоҳида ўрни эгаллади. Хўш, буюк давлатларнинг келиб чиқиши ва ҳукмдорлари нималардан иборат бўлган, деган савол туғилади. Бунга жавоб шуки, халқ оммаси табиатан ватанпарварлик ва эркесварлик ғоялари билан суғорилиб чет эл ҳукмронлигига ёки ноҳорликда яшашни шармандалик, хор-зорлик ва қуллик деб ҳисоблаганлар. Улар мустақилликни ва фаровонликни ҳаёт рамзи сифатида жуда қадрлаганлар.

Тарихий манбаларга кўра, одамлар бир қўлида иш қуроли, иккинчисида эса яроғ-аслаҳа ушлаган ҳолда меҳнат қилган. Ҳатто улар кечаси тагида пичоқ ва ёнида ҳарбий қурол билан ухлаган. Хуллас, халқ оммаси мустақиллик учун зарур бўлса «осмондаги юлдузни ҳам олишга тайёр бўлган.

Ёшлар, шу жумладан қизлар қиличбозликни, найзабозликни, мерганлик ва чавандозликни мукаммал ўзлаштиришни бурч деб ҳисоблаганлар. Аёллар эркаклар билан бир қаторда душманга қарши жангларда қаҳрамонлик намуналарини намойиш этганлар. Аёллардан ташкил топган махсус жанговар гуруҳлар бўлган. Буюк қўшин Амир Темур томонидан ҳам тузилган эди. «Темур аскари ичида,— деб ёзади Араб ибн Шоҳ, — аёллар ҳам кўп бўлиб, улар жанг тўс-тўполонларида матонат кўрсатардилар. Улар (душман эркакларига) қарши бўлиб мардонавор уруш қилардилар, жангда найза санчиб, қилич билан зарба беришда ва камондан отишда моҳир эркаклардан кўра ҳам ортиқроқ иш қилардилар».

Ўзбек аёлларининг жанговарлиги ҳақидаги айрим маълумотлар кейинги асрларда ҳам учрайди. Масалан, улар 1853 йилда «Оқ—мачит» қалъасида чор ҳукумати аскарлари билан қиличбозлик қилганлар. Хуллас, тарихий даврларданоқ ўзбек халқининг ҳамиша Ватан ишқида яшаши ва жанговарлиги буюк давлатни юзага келтирган омиллардан ҳисобланади.

Буюк давлат иқтисодий заминини бунёд этишда Амир Темурнинг изчиллик билан юргизган сиёсати ибратли. У халқ хўжалигининг барча соҳаларини ривожлантиришни давлат зиммасига юклади. У ўз тузугида ёзади: «Агар касбу—ҳунар ва маърифат аҳилларидан бўлса бундайларга салтанат корхоналаридан юмуш берилсин. Булардан бошқа билагида кучи бор фақир мискинлар эса ўз аҳволи ва касбу-корига қараб иш тутсинлар. Яна шундай амр қилдим, сармояси қўлидан кетиб қолган савдогарга ўз сармоясини тиклаб олиш учун хазинадан етарли миқдорда олтин берилсин. Деҳқонлар ва раиятдан қайси бирининг деҳқончилик қилишга қурби етмай қолган бўлса, унга экин-тикин учун зарур уруғ ва асбоб тайёрлаб берилсин. Агар фуқаролар бирининг уй-иморати бузилиб, тузатишга қурби етмаса, керакли ускуналарни етказиб бериб унга ёрдам берилсин».

Шунингдек, янги ерларни ўзлаштирувчиларга имтиёзлар берилган. Солиқ ва мажбуриятлар малол келмайдиган даражада қатъий белгиланган. Ички ва ташқи савдо кенг қулоч ёйган. Шарқ ва Оврўпа мамлакатлари билан алоқалар тобора кучайиб борган. Айтиб ўтиш лозимки, ақл-идрокли, сармояси билимдон ва халқпарвар ҳукмдорлар вақтида буюк давлатлар барпо этилган. Улар бунга эришмоқ учун биринчи навбатда мамлакат ичида бирликни, тинч-осойишталикни ва барқарорликни ўрнатишга қаратилган чораларни изчиллик билан амалга оширганлар. Аммо бу ҳар бир ҳукмдорнинг қўлидан кела бермай ўзаро чиқишмовчиликлар ва қонли урушлар давлат-заминини емирган. Натижада буюк давлат тузиш у ёқда турсин, мавжуд мустақилликни сақлаш имкони қолмаган. Амир Темур бу фожеани тўла англаган ҳолда барча тоифалар бирдамлигини таъминлаган ва уларни ўз атрофига жипслаштирган буюк давлат арбобларидан бири бўлди. Унинг олий фазилатларидан бири шу эдики, ички ва ташқи сиёсатни юргизишда халққа таянди ва унинг хоҳиш иродаси билан ҳисоблашди. У, айниқса, доно ва жасоратли кишиларнинг қадр-қимматини ўрнига қўйиб иш юритди. Бу хусусда у шундай дейди: «Саййидлар, уламо, машойих, оқилу-донолар, муҳандислар, хабарчилар (тарихчилар)ни танланган, эътиборли одамлар ҳисоблаб иззату ҳурматларини жойига қўйдим. Шижоатли кишиларни дўст тутардим, чунки тангри таоло жасур кишиларни дўст тутади. Уламо билан суҳбатда бўлдим ва пок ниятли, тоза қалбли кишиларга талпиндим. Буларнинг ҳаммаларидан улуш тиланиб муборак нафаслари билан дуо-фотиҳа беришларини илтимос қилдим. Дарвеш, фақир ва мискинларни ўзимга яқин тутдим, уларнинг кўнгилларини оғритмадим. Бузуқ ва ғаразли шалоқ ғийбатчи одамларни мажлисимга йўлатмадим, сўзларига амал қилмадим. Бирор кимсага туҳмату-ғийбат қилсалар қулоқ солмадим».

Маълумки, буюк давлат тузишда ўтмиш даврларда қўлга киритилган ютуқлар ва йўл қўйилган хатоларни ҳисобга олиш фойдалидир. Шу боис чин маънодаги ҳукмдорлар тарихдан сабоқ олган ҳолда ички ва ташқи сиёсатни юргизганлар. Бу борада ҳам Амир Темур яққол мисол бўла олади. «Одам Отадан бошлаб Ҳотам Ул-анбиёгача, улардан ҳозирги дамгача ўтган султонларнинг қонунлари ва туриш-турмушлари, қилмиш-қидирмишлари, айтган гапларини хотирамда сақладим ва яхши ахлоқлари ва маъқул сифатларидан намуна олиб, унга амал қилдим. Давлатларнинг таназзулга учраши сабабларини суриштирдим ва давлату салтанат заволига сабаб бўлувчи ишлардан сақландим. Наслни бузувчи, очарчилик ва бузуқчиликдан сақланишни ўзимга лозим билдим».

Юқорида кўрсатилганидек, она юртимизда жаҳонни ларзага солган бир қатор буюк давлатлар ташкил топдию, лекин пировардида улар ҳалокатга учрадилар.

МУХОЛИФАТЛАР ВА ДАҲШАТЛИ ФОЖЕАЛАР

Тарих саҳифаларида буюк давлатлар, тараққиётнинг ҳукм сурганлиги билан бир қаторда қирғин-барротлар, вайронагарчиликлар ва талон-торожлар ҳақидаги маълумотлар оз эмас. Бундай ҳолат, айниқса, чет эл босқинчиларининг ҳужумлари ва ҳукмронликлари вақтида кўзга ташланган.

Шуни минг таассуф билан айтиш лозимки, Туркистон ўлкасининг аҳолиси умумлаштирганда кейинги икки ярим минг йилнинг минг йили мобайнида чет элликлар ҳукмронлиги остида яшашга мажбур бўлди. Хорижий давлатлар ҳукмронлигида бунчалик узоқ яшаган халқ жаҳон тарихида топилмаса керак, деб ўйлайман. Бу ўринда табиий савол туғилади: нима учун ўтмишда буюк давлатлар ва тараққиёт ватани бўлмиш Ўзбекистон ўз мустақиллиги ва эркинлигини йўқотган даврлари бўлган?

Биринчидан, Туркистон ўлкасининг олтин, мис, темир ва бошқа маъданларга бойлиги, пахтаси, ипаги ва турли-туман ноз-неъматлари ҳамда занжир тизмалари билан бир-бирларига боғланган ва кўп мамлакатларни чатиштирувчи карвон йўллари жаҳонгашталарни ўзига жалб этган. Шунингдек, минтақа ўзининг ажойиб табиий манзараси, мусаффо ҳавоси ва зилол сувлари билан шуҳрат қозонган эди. Шу боис у ёки бу жаҳонгашта ҳукмдорлар уни эгаллашга ҳеч нарсадан тоймаганлар.

Иккинчидан, бу давлатларнинг ҳалокатга учрашида тахтни меросхўрлик тартибида эгаллаш асосий сабаблардан бири ҳисобланди. Маълумки, ҳаммавақт подшоҳ оиласида истеъдодли давлат арбоби туғила бермаган. Лекин қатъий белгиланган қонунга биноан у тахт эгаси бўлиб қола берган. Ҳатто тахтга ҳали балоғатга етмаган болалар ўтқазилган вақтлар бўлиб, ҳокимиятни амалда бошқа киши ўз билганича бошқарган. Тахт меросхўрлиги подшоҳ фарзандлари, яъни шаҳзодаларни ҳокимият талашишга ва қонли жангларга олиб келган. У ёки бу шаҳзода ёлғиз ҳаракат қилмай улар атрофида бир-бирига қарши нуфузли кишилар ва қўшин жипслашган. Шу тариқа ҳокимият учун кураш жараёнида ҳукмрон доиралар ва қўшин орасида иттифоқлик ва бирдамлик йўқолиб, давлат ичидан емирилиб борган. Натижада мамлакат фақат сиёсий жиҳатдангина эмас, балки иқтисодий жиҳатдан ҳам оғир аҳволга тушиб борган. Ўзаро урушларда минглаб кишилар ўлдирилган ва жароҳатланган, тинчлик ва осойишталик йўқотилган. Бунинг устига урушларда мағлубиятга учраган мухолифатдаги кучлар ўзларининг найрангбозликлари ва фисқи-фасодлари билан жамият муҳитини лойқалатиб юборган.

Мухолифатдаги, яъни оппозициядаги гуруҳлар асосан ўта мансабпарастлардан, қаллоблардан ва ўз шахсий манфаатлари йўлида Ватанга хоинлик қилишдан ҳам тоймайдиган кишилардан ташкил топган. Бу хилдаги тоифаларни бошқа мамлакатлар мисолида ҳам кўриш мумкин. Бироқ, мухолифатга муккасидан тушиб кетиш бизнинг тарихимизда анча қизғин тус олган. «Касални яширсанг иситмаси ошкор қилади»— дейилганидек шахсиятпарастлик, ўзаро чиқишмовчиликлар ва урушлар шунчалик «қайнаб» турганки, улар «миллий нуқсонимиз» эмасмикин дейишгача боради киши. Бундай дейишга тил бормайди, албатта. Аммо уни чуқурроқ англаш ва сабоқ олиш нуқтаи-назаридан айтиш ўринлидир. Бу ерда наҳотки бир гуруҳ мухолифатдаги кучлар давлат тақдирини ҳал қилса деган савол туғилади. Бунга жавоб шуки, бир ожиз ва кўзга унчалик чалинмайдиган чаён ўзидан бир неча ўн минг маротаба катта ва беқиёс кучли одамни чақса ўлдиради. Ёки бир ари нозик томирига нишини урса одамни ҳалок қилиши мумкин. Бу ҳақда тарихда мисоллар тўлиб-тошиб ётибди. Ўшаларнинг айримларини келтирамиз.

Араб халифалигининг қўшинлари бостириб кирганда Самарқандда, Бухорода ва Хоразмда тахтга даъвогар кучлар ва бошқа хоинлар уларга яқиндан ёрдам берганлар. Бу душман ғалабасини таъминлашда муҳим ўрин эгаллаган эди. Маълумки, XII аср охири ва XIII аср бошларида буюк Хоразмшоҳлар давлати ҳукм сурган. Унинг шимолий-ғарбий чегараси Орол денгизи ва Каспий денгизи билан ўтиб, жанубий-ғарбда Ироққа қадар борар эди. Жанубий-шарқий чегараси Ғазна вилоятидан, шимолий-шарқий чегараси эса Еттисув ва ҳозирги Қозоғистон чўлларидан ўтар эди. Хоразм шоҳ бўлмиш Муҳаммад саройида 27 ҳукмдор ёки уларнинг ўғиллари итоат камарини белларига боғлаб, олтин ноғора чалар ва бу буюк давлат шоҳи Муҳаммад Искандар Сони, македонлик машҳур Александр икки деб аталган. Буюк Хоразмшоҳлар давлатининг пойтахти Урганч дунёдаги энг йирик ва тараққий этган шаҳарлардан бири ҳисобланган. Оламга донғи кетган Хоразмшоҳлар давлатининг тақдирини бир гуруҳ хоинлар ҳал қилиб, уни харобага айлантирган. Чунончи йирик хоразмлик савдогар ва ўта мансабпараст Маҳмуд Ялавоч Чингизхонга сотилиб, унга Хоразмшоҳлар давлатининг ички сирларини, заиф томонлари ҳамда йўллари ҳақида маълумот беради. Чингизхон Маҳмуд Ялавоч ва бошқа сотқин кишиларга таянган ҳолда Туркистон ўлкасини босиб олиб, юз йиллар мобайнида қўлга киритилган иқтисодий ва маданий меросни остин-устин қилиб ташлади. Бутун ўлка вайрон қилинди ва таланди. Чингизхон қўшинлари ўн минглаб одамларни асирга айлантириб Мўғилистонга юборди ҳамда қул каби ишлатди. Ўзбек шаҳарлари ер билан яксон қилинди. Урганч шаҳри Амударё суви билан бостирилди. Баён этилган мисли кўрилмаган даҳшатли фожеа Маҳмуд Ялавоч бошлиқ бир гуруҳ сотқинларнинг фаолияти маҳсули эди. Чингизхон Маҳмуд Ялавоч ва унинг гумашталарини ўзларининг Туркистондаги бош вакили қилиб қўйди. Сўнгра уни Пекин генерал-губернатори қилиб тайинлашди. Ўрта Осиёда Маҳмуд Ялавоч ўрнига ўғли Маъсудбек тайинланди. Бу ота-бола 70 йилдан ортиқ мўғул босқинчиларининг ноиби сифатида Туркистонни бошқариб турдилар.

Амир Темур шундай бир қудратли давлат барпо этдики, келажакда унинг тор-мор этилиши мумкинлигини ҳеч ким хаёлига келтирмаган эди. Бироқ, XV аср охири ва XVI аср бошларида Султон Ҳусайн Бойқаро саройида мухолифатдаги гуруҳлар сувни шу даражада лойқалатиб юбордиларки, у ўз неварасини қатл қилиш ҳақидаги фармонга имзо чекканини билмай қолди. Бунинг орқасида Султон Ҳусайн Бойқаро билан ўғли Баъдийзамон ўртасида ашаддий душманчилик туғилди. Бу ҳамжиҳатликнинг йўқолишига ва қора кучларнинг кучайишига олиб келди. Бундай ҳолат анча илгари Улуғбек ҳукмдорлиги вақтида ҳам юз берди. Натижада қора кучлар ҳаракати Темурийлар давлатининг тор-мор қилинишига олиб келди.

XVI—XIX аср ўрталарида, яъни 350 йилдан ортиқ вақт ичида Бухоро, Хива ва Қўқон хонликлари ўзаро урушиб, қанчадан-қанча одамларни ҳалок қилдилар. Мамлакатда инқироз ҳукм сурди. Ваҳоланки, бу вақтларда Туркистон ёнбошида чор ҳукумати тобора кучайиб хонликларни босиб олишга ҳаракат қилаётгани равшан эди. Бу хавфли душманга қарши бир ёқадан бош чиқариб тайёргарлик кўриш ўрнига, хонликлар ўзаро урушни давом эттириб, ўзларини ҳалокат ёқасига олиб келдилар. Сотқин гуруҳлар чор ҳукуматига хонликларнинг ички аҳволи ҳақида маълумотларни етказиб турдилар. Уларнинг фаолияти айниқса чор қўшинлари ўлкага бостириб кирганларида кучайди. Чунончи, аслида йирик савдогар бўлган Саййид Азимбой Муҳаммадбоев ва бошқа айрим юқори табақа вакиллари душман тарафида туриб иш юритдилар. Рус манбаларида Саййид Азимбой ҳақида шундай дейилган: «Халқ орасида ўзининг бойлиги билан ажралиб турарди. Хонлик вақтида маҳкама маслаҳатчиси бўлиб, кейин ийгво ва макр йўли билан ҳокимиятни ва обрў орттиришга интилгани учун маҳкамадан четлатилган». Шунга ўхшаш кишилардан яна бир нечтаси хусусан амалдорлар, ҳатто шайхлар ва қозилар чор ҳукуматига хайрихоҳлик билан қараб қўлларидан келганича ёрдам бердилар. Шунинг учун ҳам улар рус расмий ҳужжатида «рус давлатига содиқ кишилар»— деб баҳоланди. Шунингдек, улар рус ҳукумат орденлари билан мукофотланган. 1867 йилда Саййид Азимбой Муҳаммадбоев, шайхулислом Носир мулла Исҳоқ, қозикалон Юсуфхўжа Абдуллахўжаев, қози Қаландархўжа Мунаввархўжаев ва бошқа сотқинлар Петербургда шахсан император Александр II томонидан қабул қилинди. Хуллас, тахт даъвогарлари ва мухолифатдаги кучлар, йирик фисқи-фасодлари, урушлари ва хоинликлари ватан мустақиллигини емирилишда асосий омил ҳисобланган.

МУСТАҚИЛЛИКНИНГ ҚУДРАТИ — БИРЛИКДА

Кейинги 130 йил давомида ота-боболаримизнинг мустақиллик учун олиб борган курашларида тўкилган қонлар ва катта талафотлар беҳуда кетмай Ўзбекистон ўз мустақиллиги ва эркини тиклади. Эндиликда ўзбек халқи ўз чинакам Президентига, парламентига, Конституциясига, байроғи, мадҳияси ва гербига эга. Табиийки, ҳаётимизда иқтисодий қийинчиликлар мавжуд.

Хўш, улар нималардан иборат ва уларнинг сабаблари қаерда?

Биринчидан, совет даврида иқтисодий ҳаёт тўлалигича асосан Россия билан боғланган бўлиб, биронбир масалани мустақил равишда ҳал этишнинг ҳеч бир иложи йўқ эди. Мустақилликнинг тикланиши, бошқача айтганда «қизил империя»нинг қулаши табиий равишда республикалараро иқтисодий муносабатларнинг узилишига олиб келди ва шу сабаб ҳаётда қатор қийинчиликлар юзага келди. Бу ҳолат эса совет даврида орттирилган манқуртликдан ҳоли бўлмаган айрим кишилар совет турмуш тарзини қўмсамоқдалар. Тўғри у пайтларда гўё тўқчилик эди. Аммо бу «тўқчилик» умумий қашшоқлик манзарасидаги тўқчилик эди, холос. Ваҳолонки, бундай «фаровон» ҳаётнинг инқирозга учраб бораётганининг жонли гувоҳи бўлганмиз. Шу кетишда фожиа рўй бериши турган гап эди. Империя парчаланиб, мустақиллик амалга оширилгандан сўнг эса «тўқ ҳаётнинг шалтоғи» сув юзига қалқиб чиқди. Шу сабабдан ҳам ҳозирги мавжуд иқтисодий қийинчиликлар мустақилликнинг эмас, балки қалбаки совет тузумининг маҳсулидир. Бу мутлақ ҳақиқатни совет турмуш тарзини қўмсовчилар англаб, кўзларини каттароқ очсалар ва эрк бахтини ҳис эта олсалар яхши бўларди. Шуни ёдда тутмоқ керакки, мўл-кўлчилик ва тараққиёт озодлик ва истиқлол шароитида содир бўлгандагина ўзгармас қадр-қиммат ва доимий асосга эга бўлади. Акс ҳолда унинг қадри мис чақачалик ҳам бўлмайди. Шу маънода қуйидаги ҳикоя ибратли бўлади деб ўйлайман.

Бир бадавлат киши чирой ва хушовозликда тенги йўқ, деб билинган қушнинг боласини сотиб олиб парваришлаб боқибди. Нима ҳам бўлибдию қуш қафасдан қутулиб озодликка чиқибди ва дарахт шохига қўниб чунонам сайрабдики, овозига маҳлиё бўлиб кўп кишилар тўпланибди. Шунда ҳалиги бадавлат киши дебди: «Эй қуш, сени олтин қафас ичида ҳеч кимга ишонмай, ҳатто фарзандимга қилмаган меҳрибончилик ва парвариш билан боқдим. Шу уч йил ичида ҳатто кўнглим учун ҳам бирон-бир марта чурқ этмай мени тоза ранжитардинг. Шунчалик бевафолигингни билганимда баҳрингдан кечган бўлардим». «Эй сарвинманд, дебди тилга кирган қуш, тўғри менга кўп меҳрибонлик қилдинг, лекин мени озодликдан ва парвоз этишдан маҳрум қилганинг учун олтин қафасинг зиндонинг, ноз-неъматинг заҳарга айланди. Шунинг учун ҳам менга ҳеч нарса татимас, дунё қоронғу эди. Бугунги хонишларим, хурсандлигимнинг сабаби эса озодликка чиққанимдан». Аччиқ чиққан бой «сени нодон қуш экансан-ку» дебди. «Тирик жон учун озодлик сув ва ҳаводек зарурлигини билмасанг эсиз сенга инсонийлик номи ва бойлик деган» деб урганча қуш ғойиб бўлибди.

Бу бекорга эмас, албатта. Худди шу каби ота-боболаримиз озодлик қадрини билиб, бутун куч-ғайратларини, топган-тутганларини унинг ҳимоясига бағишлаганлар. Бунга тарихда мисоллар кўп. Чунончи, ўтмишда Бухоро вилояти эни 12—14, баландлиги 8—10 метр, узунлиги 350—400 км. даги баҳайбат девор билан ўралгани маълум. Бундан ташқари, Бухоро шаҳрининг ўзи ҳамда Самарқанд, Тошкент ва бошқа шаҳарлар алоҳида баҳайбат деворлар билан қуршалган. Бир замонлар Тошкент вилоятининг девори Чортоғ тоғи этакларидан, хусусан Ғазалкентдан бошланиб, ҳозирги Чирчиқ шаҳри орқали Қорасув, Назарбек ва Янгийўл туманларигача чўзилиб борган.

Шу йўсинда ўзбек халқи бир неча юз йиллар давомида деворлар қуршовида ҳаёт кечирган. Бундан мақсад ташқи душмандан ўз шаҳри, вилояти — киндик қони тўкилган муқаддас ерини муҳофаза этиш, демак эркини сақлаш бўлган табиийки. Шу ўринда бир тасаввур қилиб кўрайликчи, шундай улуғвор ва узундан-узоқ деворларни оддий кетмон ва бел билан қуриб, вақтида таъмирлаб туришнинг ўзи бўлганмикан! Албатта, осон бўлмаган. Аммо Ватан ишқида, озодлик устиворлигида яшаган ота-боболаримиз ҳар қандай қийинчиликка бардош берганлар, зарур бўлганда озодлик ҳимояси йўлида жонини ҳам, молини ҳам қурбон қилганлар. Тўғри, ҳали ҳал қилиниши керак бўлган муаммолар етарли. Бу борада мамлакат раҳбарияти халққа, унинг азалий донолигига суянган ҳолда қийинчиликларни бартараф этиш йўлини донишмандона олиб бораётир. Бу хайрли ишга ҳамма ўз ҳиссасини қўшмоғи керак. Жумладан, ўзларини мухолифат деб билгучилар ҳам. Бироқ улар Ўзбекистонда демократия йўқ, уни «партократ»лар бошқармоқда деган ўринсиз даъволар билан ўралашиб, эгри йўлдан бормоқдалар. Шуни ҳисобга олиш лозимки, «ҳолва деган билан оғиз чучимайди», деганларидек зўр бериб демократияни рўкач қила берган билан иш битавермайди. Аксинча бундай қилиш «сувни лойқатишга» ва ҳамжиҳатликни заифлаштиришга олиб келади. Бундан эса мустақилликка хавф туғилиши турган гап. Ҳозир МДҲ мамлакатларида бирданига демократияни жадаллаштириб юборишга сиёсий ва ижтимоий-иқтисодий шароит етилганича йўқ. Совет даврида орттирилган «қул табиатлик» сарқитлари ҳанузгача мавжуд. Шу сабабдан ҳам сиёсий партияларнинг биринчи вазифаси жамият онгига демократия руҳини сингдириш ва миллий ҳис-туйғуларни кучайтириб боришдан иборат. Шундагина демократия ҳар жиҳатдан шаклланади ва кучга тўлади. «Чала» демократиянинг фойдасидан зарари кўпроқ бўлишини Россия, Тожикистон, Грузия, Озарбайжон ва бошқа республикалар мисолида кўрдик.

Биз, умуман, демократия керак эмас демоқчимасмиз. Аксинча унинг бўлиши шарт. Бироқ турли партияларнинг асосий вазифаларидан бири жамиятдаги якдиллик ва ҳамкорликни янада кучайтиришдан иборатдир. Шундагина мамлакатимиз сиёсий, иқтисодий ва халқаро мавқеи мустаҳкамланишига ва ҳар томонлама тараққиёт йўлини тутишга кенг имкон очилади.

Умумий хулоса шуки, ўтаётган ҳар бир кун, ҳар бир йил ўзбек халқи учун катта бир синов. Биз қийинчиликларни мардларча енга оламизми ё яна унинг асирига айланиб, қуллик кишанига боғланамизми? Бундай даҳшатли фожиага йўлиқмасликнинг бирдан-бир йўли бу умуммиллат манфаати учун ҳамжиҳатлик ила яшаш, меҳнат қилиш, келажакка интилиш. Бунга эришмоқ учун халқнинг ўзи танлаган ва сайлаган сардори атрофида янада қаттиқроқ жипслашиш лозим. Ватан тақдири «сиёсий ўйинлари» эмас, балки барча кишиларнинг она-юрт посбони бўлишини талаб қилади. Шундагина келажакда буюк давлат ташкил топиб Жаннат Макон Ўзбекистон гуллаб-яшнаган, мамлакат сифатида Шуҳрат қозонади.

Ҳамид ЗИЁЕВ,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, тарих фанлари доктори, профессор.

ЛАУРЕАТЛАРНИ ҚУТЛАЙМИЗ!

Республика Журналистлар уюшмаси 1993—94 йиллар мобайнида оммавий ахборот воситаларида ёритилган энг яхши асарларнинг анъанавий танловини якунлади. Қуйидагилар ғолиб деб топилди:

Муқаддас Абдусаматова («Туркистон») ва **Амина Қодирова** («Қишлоқ ҳақиқати») ахлоқ-одоб, санъат ҳақидаги туркум мақолалари учун;

Станислав Алтунянц («Правда Востока») бозор иқтисодиётига ўтиш муаммолари ҳақидаги мақолалари учун;

Дилбар Маҳмудова («Ўзбекистон овози») атроф-муҳитни муҳофаза этиш хусусидаги мақолалари учун;

Ғулом Мирзаев (ЎзА) миллий истиқлол ҳақидаги туркум мақолалари учун;

Неъмат Салаев (Хоразм вилоятидан) «Ошиқ Ойдин сафари» очерки учун;

Исмоил Сулаймонов («Ўзбекистон овози») маънавий қадриятлар ҳақидаги мақолалари учун;

Тўлқин Сиддиқов («Андижоннома») долзарб мавзудаги суҳбатлари учун;

Шавкат Ниёзов («Овози тожик») ўзбек ва тожик халқлари дўстлиги ҳақидаги мақолалари учун;

Саидмурод Тиллахўжаев (Ўзбекистон радиоси) Аҳмад Яссавий ва Баҳоуддин Нақшбанд ҳақидаги суҳбатлари учун;

Эркин Эрназаров («Тошкент оқшоми») чет эл сафарлари ҳақидаги мақолалари учун.

(ЎзА).

• *Ҳуқуқшунослар ҳақида ҳикоялар*

ЎТКИР НИГОҲ

У эшик очиб, хонасига кирган заҳоти телефон устма-уст жиринглаб қолди. Гўшакни шоша-пиша кўтарди. Ундан таниш овоз эшитилди:

— Ургут прокуратурасиданми?

— Ҳа, Ахатхонман, эшитаман...

— Сизни вилоят прокурори сўраяптилар.

Орадан бир соат ўтар-ўтмас вилоят прокурори С. Назаров хонасига ҳам ҳаяжонланиб, ҳам хавотирланиб кирди А. Жамолов. Сафар Назаров уни илиқ кутиб олди.

— Оғайни, табриклайман, — деди у табассум билан.— Терговчи дегани мана шунақа бўладида. Ўтиринг, мана бу қоғозни ўзингиз бир ўқиб чиқинг.— Сафар ака унга икки варақ қоғоз узатди.

Унда шундай ёзилганди... «адлия кичик маслаҳатчиси Ахатхон Жамоловга «Адлия маслаҳатчиси» махсус унвон даражаси рағбатлантириш тариқасида берилсин...»

Рости Ахатхон ака хурсанд бўлиб кетди.

Ўнинчи синфни тугатиб, Душанбе шаҳрига йўл олган А. Жамолов Тожикистондан олий маълумотли ҳуқуқшунос бўлиб қайтди. Кўп ўтмай уйланди. Бир-биридан ширин фарзандлар кўрди. Иш фаолиятини Пайариқ туманида прокурор ёрдамчиси бўлиб ишлашдан бошлади. Кейин Каттақўрғон туманида катта терговчилик қилди. Беш йилдан кўпроқ вақт Нарпай туманлараро прокурори бўлиб ишлади. 1988 йилнинг июль ойидан буён Ургут туманлараро прокуратурасида ишлаяпти.

1993 йилнинг 17 март куни Ургут туманига қарашли «Оққўрғон» жамоа хўжалигининг Бешёғоч қишлоғида тракторчилар ерни шудгорлашаётганда одам танаси суякларини топиб оладилар. Улар бу ҳақда дарҳол ички ишлар бўлимига хабар беришадилар. Вилоят прокуратураси ходими жиноятни очиш билан шуғулланади. Орадан кунлар, ойлар ўтса-да, ёпиғлиқ қозон ёпиғлигича қолаверади. Суяклар одамники экани, маълум бўлишига қарамай, вилоят терговчиси суяклар ҳайвонники, дея қарор чиқаради. 16 июнь куни жиноий ишни бекор қилади. Вилоят прокурори эса бундан қониқмайди. А. Жамоловни ҳузурига чақириб, бу жиноий ишни очишни, қотилни албатта топишни буюради. Ахатхон ака Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 81-моддаси билан жиноий ҳаракатни олиб боришга киришади. Жабрланувчининг шахси ноаниқ бўлганлиги сабабли у Бешёғоч қишлоғига келиб-кетган мардикорлар фаолиятини ўрганади. Учрашувлар, савол-жавоблар туфайли марҳум А. исмли йигит бўлганлиги, у шу қишлоқда яшовчи Раббимқул Очиловникида мардикорлик қилганлиги, иккалови гиёҳванд моддалар етиштириш билан ҳам шуғулланганликлари аниқланади. Улар 1992 йил 27 декабрь куни қора дори устида жанжаллашиб қоладилар. Р. Очилов шеригини аввал ов милтиғи билан отади. Кейин уни қўндоғи билан уриб ўлдиради ва танасини экин майдонига кўмиб ташлайди. Қишлоқда эса мардикоримни ўз ватанига жўнатдим, дея сохта гап тарқатади.

Хуллас, жиноятчи моҳир терговчи А. Жамоловдан қочиб қутулолмади. У қилмишига яраша озодликдан маҳрум этилди.

1993 йил 28 февраль куни «Бахрин» жамоа хўжалигининг Янгиқишлоқ қишлоғида бир номаълум аёлнинг пичоқлаб ўлдирилганлиги, жиноятчи қочиб қолганлиги ҳақида хабар олинади. Бу иш ҳам Ахатхон акага топширилди. У уч кун ичида жабрланувчи Самарқанд шаҳрида яшовчи Гулчеҳра Қобилова, қотил эса эри Нарвулла Холназаров эканлигини аниқлади. Жиноятчи аввал ҳам бир неча бор судланган экан. У Г. Қобиловани «Бахрин» жамоа хўжалигига алдаб олиб келади ва 1991 йилда туғилган ўғли Камолнинг кўзи олдида турмуш ўртоғи кўксига икки-уч марталаб пичоқ санчади. Кейин тезда кўздан ғойиб бўлади. Аммо у терговчининг ўткир нигоҳини чалғитолмади. Одил халқ суди уни олий жазога — отиб ўлдиришга ҳукм қилди.

Ахатхон ака иш фаолияти даврида бунақа мудҳиш воқеаларга кўп дуч келади. Ҳар гал айбланувчи ва жабрланувчилар билан юзма-юз бўлгандан юраги эзилади. Нега жиноят қиладилар? Мақсадга яхшилик билан эришиб бўлмайдими? Биров гиёҳванд модда учун, биров отадан қолган эски чор девор ҳовли учун қишлоқдошини, ҳатто инисини ўлдираверса куймай, ёнмай бўладими?

Ахатхон Жамолов ҳамиша адолат ва қонун тарафида туради. Унга суянади. У ҳеч бир жиноятчининг қочиб қутулолмаслигини истайди. Шунга ҳаракат қилади. Эришади ҳам.

Файзи ҲАЙДАРОВ,
Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси бошқарувининг аъзоси, «Ургут садоси» газетаси муҳаррири.

„Ўзбекистон овози“ таҳлилига

Баҳорни яхши кўраман... Учта сўз озлик қилар-ов. Яна бир қайтарай-чи: Баҳорни... йўқ нафасим етмади. Нима қилай. Сиз айтинг? Сўзнинг ҳам «юки» босар экан одамни. Битта «яхши кўраман» деган билан қайга бораман? Баҳор ҳар йили қайтиб келаверса, йилда бир марта айтган билан... Унда кунлар, ойлар, йиллар ҳам шамолдек ўтиб кетаяпти-ку. Умр-чи? У тўхтаб турармиди? Йўқ, асло. Унда не дейин? Яхшиси (секингина «Баҳор»га бор дейсизми?)... Бордим ҳам дейлик. Не бўлади? Баҳор уч ойлик эмас... Йўғ-е, қанча экан?

Кеча «Баҳор»ни кўриб келдим. Эзилиб-эзилиб қайтдим. Суюниб-суюниб қайтдим. Биринчи сўровим «Мукаррама опанинг ўрни билиняптими?» деганим бўлди. «Баҳор» сукутга ботди. Жимлик.

Менинг ҳам юрагимга жимлик чўкди.

Кейин...

Ансамблнинг бадиий раҳбари — Ўзбекистон халқ артисти Маъмура Эргашева билан бўлган суҳбатдан:

— Шундай қутлуғ кунларда раҳматлик Мукаррама опани бир эсласак...

— Э, нимасини айтасиз, ул зотни ҳар куни эсласак ҳам оз. У киши ёнимизда, ўлмаган. Ишонаверинг, ҳатто бизлар билан бирга нафас оляпти ҳам.

Мана, ўн олти йилки, опа жисман орамизда йўқ, лекин руҳан ҳар биримизнинг юрагимизда яшаётир. Ҳар лаҳзада майин ва ҳазин овозини, дупур-дупур қадам товушларини соғинамиз.

— Биз эсимизни таниб қолган пайтларда кексаларнинг гурунгларида эшитиб қолардик: «Бу аёлнинг иқтидорига балли-е. Шунча қизни бир жойга йиғиб, дунёга олиб чиқди» дейишарди. Шахсан мен у кишини фақат саҳна ва ойнаи жаҳон орқали кўрганман. Барибир тан олмоқ керак, Мукаррама Турғунбоева ўзбек миллий рақс санъатида катта бир академия яратиб кетди. Шу ўринда Сиз бир шогирд сифатида, ҳеч бир хавотирсиз бу мактабнинг талабалари бугун ҳам ўз устозларининг ўрнини сездирмаяпти дея оласизми?

— Опанинг вафотидан кейин тўғриси, бизлар сал эсанкираб қолдик. Катта бир уйнинг устуни қулаб кетса қандай даҳшатга тушасиз. Бизда ҳам шундай бўлганди... Хайриятки, у кишининг тенгдошлари, қолаверса, умидли шогирдлари ўрнини оз бўлса-да сездирмасликка ҳаракат қилдилар. Муштни бир жойга қўйиб, ўзимизни қўлга олдик. Опа бошқа бир дунё эдилар-да. Бу балки менинг бевосита улар билан доим бирга бўлганим учунми, ёки қаттиқ суяниб қолганим учунми, хуллас, у кишининг ўрни жуда сезилди. Бугун ҳеч шубҳасиз, айтмоғим мумкин, ўзбек рақс санъатида опанинг муносиб шогирдлари хизмат қилаяпти, демак, катта рақс санъати яшаётир.

— Барибир, ҳали бугунги «Баҳор» ҳақида сўрамасимдан аввал истасак-истамасак, энди опа ҳақида кўнглимда кўп саволлар туғиляпти. Айтишларича, сизни ҳам ансамблга биринчи марта у киши етаклаб келган экан...

— Эшитган бўлсангиз керак, менинг онам Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Тўхтахон Ирисметова опанинг шогирдларидан бири. Ўттиз йил саҳнада ўйнаган. Мукаррама опа билан авваллдан борди-келдилари жуда қалин бўлган. Шунинг учун ҳам опа болалигимдаёқ «кўзларининг остига олиб» қўйган экан. Ўзи ўқишга бериб, билим юртини битирганим заҳоти «Баҳор»га олиб келди. Қумри опа, Галия опа, Бернора Қориева, Ҳалима опалар ҳам унинг шогирдлари. Ҳаммасини бирдай кўрарди. Кўнгли дарё инсон эди.

— Опани жуда қаттиққўл бўлган эди дейишади?

— Бу гап рост. Шубҳасиз, катта санъаткор, шу билан бирга яхши раҳбар ҳам эди-да. Оддий мисол: қизлар орасида бўладими, ёки уларнинг уйларида оилавий гап-сўзлар чиқиб қоладими, эшитиб қолсалар шу куниёқ ҳақиқий «эркакчасига» гаплашиб қўярди. Яна бир қизиқ феъли, «уйдаги гап кўчага тўғри келмайди» деган ақидага қаттиқ амал қиларди. Ёлғон-яшиқ миш-мишларни тарқатганларни сира аяб ўтирмасди ҳам. Ёки ўша лаҳзадаёқ елкамизга уриб «хафа бўлма қизим, бу иш-да» деб кетаверарди. Койишни ҳам, кечиришни ҳам биларди. Яна бир томони, биз ҳам қўрқардик, ҳам яхши кўрардик.

— Яна бир гап эшитувдим. Опа тинимсиз машғулотлардан, ҳар хил бўлар-бўлмас ғийбатлардан чарчаб кетсалар, юраги оғриб қолса «Эй, худо, мен кимга ёмонлик қилувдимки бу юрак қурғур кўтаролмаяпти» дея ўксиниб йиғлар экан...

— Тўғри, ўша пайтлари у кишига жуда оғир бўлган. Қизлар билан ишлаш осон дейсизми? Жуда қийналган. Опанинг кўнгли нозик эди. Юрагига оларди. Балки бизлар эшитмаган яна қанча таънадашномларни ҳам билдирмай, ичига ютгандир. Дам олмасдан ишлар, ҳар куни турли хил учрашув-концертлар чарчатиб қўярди. Ҳатто айримлар кўролмай гоҳо очиқчасига «энди ёшингиз ҳам бир жойга бориб қолди, дам олсангиз бўлмайдими?» дея киноялар ҳам қилган. Бундай гапларга парво қилмасди. Айтган гаплари «ўлсам ҳам майли, саҳнада ўлай. Лекин ўйнамасам туролмайман» дерди.

Опа билан 1969 йилдан 1978 йилгача бирга ишладик. Йўқ, мен шунча йил ёнида бўлиб у кишининг йиғлаганини сира кўрмаганман. Ниҳоятда иродали эди. Янаям ким билади дейсиз, бизга кўрсатмай йиғлагандир ҳам. У ёғи худога аён.

Гоҳо кўча-кўйларда оппоқ рўмол ўраган, ёпинчиқ ёпинган момоларни кўрсалар ҳаваслари келиб «менам шу кампирлардай юрсам эди» дея орзу қиларди.

— Биласиз, ҳам театрда, ҳам кинода энг зўр роллар яратган ажойиб ўрис актёри Евгений Леонов ҳам ўлаётган куни саҳнада роль ўйнаши керак эди. Афсуски, ўша куни театрга йиғилган минг-минглаб муҳлислар спектакль бошланишидан аввал унинг вафот этганини эшитиб, йиғлаб-йиғлаб одатий анъанани бузиб, тинимсиз қарсак чалдилар. Бу ахир шинавандаларнинг ўша буюк санъаткорга бўлган улуғ эҳтироми эмасми? Ёки олайлик, бизлар ҳозир хотирлаб ўтирган, бетакрор раққоса Мукаррама опанинг ҳам умрининг охиригача саҳнадан кетмаганлиги буюк жасорат эди-ку?

— 1978 йил ўшанда Қаршига сафарга жўнаётган эдик. Шошилиб юрувдим. «Ойим опангнинг сал тоби қочибди. Бир сим қоқиб қўйсанг бўлармиди» деди. Кечқурун телефонда гаплашдик. «Опа, ҳадеб уйда ётаверасизми энди? Юринг биз билан бирга Қашқадарёга. Чарчоғингизни ёзиб келасиз» дедим. Чунки у кишисиз қизларимизнинг ҳам кетишга оёқлари тортмаётган эди. Сабаби, бир неча кундан бери мазаси қочиб ишга чиқмаётганди. Устига устак яна бир хижолатлик томони, қаерга борсак одамлар дарров Мукаррама опани сўрарди. Уларсиз камдан-кам сафарга чиқардик. Ўша сафарги концертимизда у киши Бахтиёр Алиев билан биргаликда тайёрлаган иккита рақсни қўйиши керак эди. Телефонда шу гапларниям эслатдим. Бироз жим қолди. Овози ҳазин эшитилди Кўнглимни чўктиргиси келмадими, ёки ўксинмасин дедими, «Маъмура қизим, майли тузалиб кетайин, кейингисида бораман. Сизлар ўрнимни билинтирманглар» деди. Ана шу гаплари юрагимни бир умр ўртайди. Ҳалиям эсласам йиғлагим келади. Энди ўйласам шу чоғда опа мен билан видолашаётган экан...

Маъмура опа у ёғини айта олмади. Сўнг....

Ўша куни кечки Китоб поездида «Баҳор» Қашқадарёга жўнаб кетади. Негадир қизларнинг ҳам руҳи ҳорғин, кўнгиллари нотинч экан-да, концертлари ҳеч қовушмайди. Бор-йўғи бир марта саҳнага чиқадилар. Эртаси куни шум хабар туфайли Тошкентга қайтиб келишади. Опанинг ўлимига қизларнинг бирортаси ишонмайди.

Маъмура Эргашева ўша куни кечқурун телефонда «Опа Қаршига бормасамми, деб турибман. Чунки Америкага уч ойлик сафарга кетиш учун тайёргарлик кўряпман-ку», деса у «болам, энди шу саҳна сизларники. Айниқса сенинг елкангда катта масъулият бор. Оғир синовлар олдинда. Менинг ишончимни оқлашинг керак. Америкага кетишдан аввал ўз халқингнинг дуосини олиб кел. Кейин чет элнинг олқиши татийди. Доим олдинга интил, шу эл сени бошига кўтаради, қуллайди» дебди.

Маъмура опа яна бир қизиқ воқеани гапириб берди:

— 1978 йили Гаванага — Ёшлар фестивалига мен ва ака-ука доирачилар — Исломовлар кетаётган эдик. Ўшанда опа Москвада даволанаётганди. Йўл-йўлакай кўргани кирдик. «Қани, Кубага қандай рақс билан кетаяпсан» деб сўради. Тайёрлаганларимни айтдим. Кўнгли тўлмади шекилли, хаста ҳоллари билан менга коридорнинг ўртасида ўйин кўрсатди. Фалакнинг гардишини қарангки, худди ана шу ўрганган ўйинларим фестивалда энг яхши баҳо олди, совриндор бўлиб қайтдим...

«Баҳор»... Суҳбат баҳонасида кўп саволларга жавоб изладим. Айниқса, бугунги ўткинчи иқтисодий қийинчиликлар замонида ансамблнинг аҳволи қандайлиги мени қизиқтирди.

Бир ҳақиқатни тан олмоқ керак. Мукаррама Турғунбоева ҳаётлик пайтида 300 дан ортиқ ўзбек рақсларини саҳнага қўйган экан. Бугун уларни яна қайтадан «тирилтирмоқ» осонми? Йўқ! Нега десангиз, ҳар бир мумтоз ёки замонавий рақсларни саҳнага олиб чиқмоқ учун алоҳида либос ва безаклар керакми, керак! Хайриятки, ансамблнинг ҳақиқий фидойилари унинг эртаси ҳақида қайғуриб яшаяптилар. Бундан 20—30 йил аввал тайёрланган кийим-кечакларни бугун ҳам авайлаб-асраб келишяпти. Йўқолиб кетганларини излаб топмоқдалар.

Шу ўринда ансамбль аъзолари билдирган мулоҳазаларни келтираман:

Бахтиёр АЛИЕВ, Давлат мукофотининг совриндори, Ўзбекистон халқ артисти:

— «Баҳор» жуда катта санъат ва ҳаёт мактаби. Опанинг бир гапи ҳеч эсимдан чиқмайди: «Биз ҳар доим халқнинг кўзи олдидамиз. Бизларга қараб улар тўн бичадилар». Мени яна бир нарса қийнайди. Ҳар бир жамоанинг, ансамблнинг, у катта бўладими, кичик бўладими, ўз юзи, ўз йўли бўлиши шарт. Шу маънода, бу мақтанишмас, «Баҳор»нинг ҳам халқ ўртасида ўз овози, ўрни бор. Олайлик, Ўзбекистонда ҳозир фаолият кўрсатаётган турли хил ансамблларнинг сони-ҳисоби йўқ. Аслида ҳар бир дастанинг халққа манзур бўладиган дастури, саҳна асари у қўшиқми, рақсми барибир, бўлади-да. Афсуски, санъатнинг, айниқса миллий рақс санъатининг аҳволи ташвишли. Сабаби, тақлид ва ўзлаштириш ниҳоятда кўпайиб кетди. Оддийгина мисол, бизнинг 15—20 йил ёки 3—4 йил аввал саҳнага олиб чиққан рақсларимизни айрим жамоалар кўр-кўрона «ўғирлаб» олишяпти. Балки сиз айтарсиз: «бу яхши эмасми?» деб Йўқ, улар бу асарларнинг оҳорини, обрўсини тўкиб, қадрига етмайдилар. Эртага яна бошқасини қўйиб кетаверишади. Ана шуниси ёмон.

Талъат САЙФУТДИНОВ, Ўзбекистон халқ артисти:

— 1965 йилдан бери шу жамоадаман. Дунёнинг 70 дан зиёд мамлакатини кўриб келдим. Ажойиб доирачи Қаҳрамон Дадаев билан доим бирга ҳамнафасмиз. Гоҳо ўзимча ўйлаб қоламан: «Баҳор» менга нима берди?». Очиғи, бу даргоҳга келиш осонмас. Ҳар кимга ҳам насиб қилавермайдиган бахт. Муҳими, бизнинг қизлар жуда фидойи ва куюнчак. Ҳозир айрим раққосалар, ҳофизлар қайси жамоа мўмайроқ пул тўласа, шунга ўтиб кетяпти. Бизникилар эса «сотилмайди».

Олима ЁҚУБОВА, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист:

— Кўз тегмасин, неки ният қилган бўлсам ҳаммасига «Баҳор» туфайли эришдим. Бу қутлуғ жой қанча-қанча катта санъаткорларни вояга етказган. Биласизми, бизда яна бир ажойиб анъана бор. Айримлар нега сизлар тўйларда қатнашмайсизлар, деб сўраб қолишади. Шунда Мукаррама опанинг катта раққоса опаларимиз доим айтиб юрадиган бир танбеҳлари эсимга тушади: «Баҳор» бу ойнага ўхшайди. Эҳтиёт бўлинглар. Тўй яхши нарса, лекин меҳмон бўлиб бориш бошқа, ўйинчи бўлиб бориш бошқа. Одамлар «Баҳор» отарда юрибди деса, уят-а».

Ана шундай, биз бу ажойиб номни доим авайлаб яшаймиз.

«Қандай муаммолар бор?» дея сўрайман ансамбль аъзоларидан. Кимдир ҳазил аралаш «бир чимдим холос» деб қўяди. Кейин у ёқ бу ёқдан гап бошланади.

● **Аксарият ўйинларни тасмага ёзиб олиш масаласи қийнаяпти-да!**

● **Кийим-кечакларни тиктириш, машғулотларда кийиладиган либосларни топиш, мусиқа асбобларини созлатиш ва сотиб олиш мушкуллик туғдираяпти. Яна.**

Маъмура опа қўшиб қўяди:

— Ҳозир кимга осон дейсиз? Бугун оғир, қийин деб ўтириш бизга ярашмайди. Шунингдек, четдан ҳеч ким келиб бахт қасрлари ҳам қуриб бермайди, ўзимиз қурамиз. Албатта, сал кам юз кишилик жамоани бошқариш, боқиш осон кечмаяпти. Лекин шукрки, ҳукумат қўллаб-қувватлаб турибди. Имкон етгунича ёрдам беріляпти.

У кишидан бугунги «Баҳор»нинг фидойилари ҳақида сўрадим. Кулди-да нима дейин, бири яхши, бири дангасароқ дейинми? Э, қўйинг. ҳаммаси санъатнинг ҳақиқий куюнчаклари. Айниқса Мукаррама опа пайтида ишлаб кетганлар, устозлар доим бизнинг ёнимизда. Ёрдам беришяпти. Галия Измайлова, Жаҳон Ғаниева, Сайёра Эшмуродова, Розия Адамбоева, Гулнора Жониева, Малоҳат Маҳмудовалар қўлларидан келган ёрдамларини аяшмаяпти. Хайрулла Лутфуллаев, Қаҳрамон Дадаев, Музаффар Муҳамедов, Нажот Тўрахўжаев, Холида Шарипова, Назира Абдурасулова, Эркин Рўзиматов, Талия, Лена, Гўзал, Ширин, Гулшаной... Қай бирини айтайин? Ҳамма-ҳаммаси «Баҳор»нинг суянчиқлари...

СЎНГГИ СЎЗ ЎРНИДА:

...Кеча «Баҳор»ни кўриб келдим. Катта саҳнада чарх уриб ҳайқираётган раққосаларнинг, ҳофизу-созандаларнинг дилбар ва маҳзун хиром этишлари-ю, хонишлари кўнглимни эритди. Юрагим бир дунё навога тўлиб кетди.

Сиз эса Баҳор уч ойлик дейсиз. Йўқ, бизнинг суюкли «Баҳор»имиз ҳамон навқирон ва бардам.

Ана шундай, биродарлар, Баҳор қайтиб келаверади...

Норқобил ЖАЛИЛ.

● *БОТУ ТАВАЛЛУДИНИНГ 90 ЙИЛЛИГИГА*

ЗАМОН КУЙЧИСИ ЭДИ

1904 йил май ойида Тошкент шаҳрида таваллуд топган Маҳмуд Ҳодиев-Боту ўзбек адабиётига асримизнинг 10-йиллари сўнгида оташнафас шеърлари билан кириб келди... Аксар шоиртабиат ёки ёш шоирлар сингари Боту ҳам дастлаб йил фасллари, табиат манзаралари, кўрган воқеа-ҳодисаларидан олган таассуротларини, уларга бўлган қарашлари, муносабатларини шеърда ифодалай бошлайди.

Шоирнинг 14-15 ёшларида ёз фасли ҳақида ёзган шеъридан олинган қуйидаги сатрларга бир эътибор берайлик:

Қиш куни ўтиб
ёз куни келди,
Ер юзин олган
қорлар туганди.
Ҳар ким эгнидан
пахталик тушди,
Юпқа кийимлар,
боқинг, кийилган...

Шеърнинг мазкур сатрларида қишдан чиқиб ёзнинг бошланишидаги табиат ўзгариши ва унинг кишилар ҳаёт тарзига кўрсатаётган дастлабки таъсирини идрок этсак, давомида ёз фаслининг инсон кайфиятига бераётган шодликлари, кўкаламзор боғ-роғларнинг яйраб ўсиши, гуркираши, булбуллар навосининг қулоқларга ёқимли бир ҳузур бахш этиши — ҳаммаси киши қалбини яшаш иштиёқи билан тўлдираётгани сингари жуда нозик ҳиссиётлар ифодасини туямиз... Ниҳоят, шеър охирида шоир барча фикр-мулоҳазаларидан аниқ бир хулоса, айтиш мумкинки, жуда муҳим фалсафий якун чиқаради: ёз фасли барчани ишга чорлаши, турмушни ривожлантириш учун ҳамма баробар меҳнат қилиши лозимлиги алоҳида уқтирилади.

Қушлар сайрашур
оғочга қўниб,
Ҳар кимни кўрсанг
юрар шодланиб.
Ғир-ғир шамоллар
юзга урарлар,
Кўнгилга қандай
шодлик берарлар.
Қиш ўтди энди,
эй туронлиқлар,
Битсун ялқовлик,
туркистонлиқлар.

1919 йил 24 июнь.

Шу шеърда ифодаланган ёки ўртага ташланган муаммо, ғояга назар ташлайлик — шеърнинг ёзилганига роппа-роса 75 йил тўлди... Қўйилган масала эскирганми? Йўқ. Дадил айтиш мумкинки, ҳеч қачон эскирмайди. Нега? Шунинг учунки, унда кўтарилган масала фақат туркистонликлар ери, табиати, аҳолисига эмас, балки шулар орқали бутун инсониятга хос, ҳамиша долзарб ва ҳал этилиши лозим бўлиб турадиган муаммо тарзида кун тартибига қўйилади...

Боту — 20-йиллар ўзбек адабиётида дастлаб шоир, кейинчалик бир қатор насрий асарлар, адабий-танқидий, публицистик мақолалар билан ҳам танилган, бинобарин йирик давлат ва жамоат арбоби сифатида обрў-эътиборга эга бўлган шахс эди... Афсуски, сталинчи қотиллар қўлида қатл этилган ёш шоир, ёзувчи, йирик ўзбек зиёлиси Боту ва Усмон Носир бўлди. Боту — бор-йўғи 34 йил умр кўрди. Унинг шеърлари 1925 йилда «Умид учқунлари», 1929 йилда «Тўлқин товушлари» номлари билан тўплам бўлиб чиқди. Шоир ўз қаламини бир неча йил шеъриятда тоблаб олгандан кейин насрга қўл уради — 1928-29-йилларда «Турсун», «Ҳошимжон», «Янги қишлоқ» ҳикоялари босилди. «Синфлар кураши», «Тоғ қизи», «Биринчи хат» сингари бир қатор достонлар ҳам Боту қаламига мансуб эди. Тўпламлар, ҳикоялар, достонларнинг номлариёқ 20-йилларда рўй бераётган шиддатли курашлар жараёнини эслатиб турибди.

...Боту коммунистлар шиддат билан амалга ошираётган тадбирларнинг энг қайноқ маркази — Москвада таълим олган ва бу давр унинг дунёқарашида ҳал қилувчи роль ўйнайди. Ёш йигит, ўспирин онгида дунё воқеалари бошқача таъсир этиши амримаҳол бўлса керак.

Боту Москвада таълим олаётган йилларда ўзбек зиёлиларининг илғор вакиллари Фитрат, Чўлпон, Қодирийлар етук ёзувчи ва олим даражасига етган, қатор асарлари нашр этилган эди. Бошқа соҳалардаги ўзбек зиёлиларидан Мажид Қодирийнинг «Ҳисоб макотиб ибтидоий» (1919), Наби Қодировнинг «Ўзбекистон матбуотининг галдаги вазифалари» (1928), яна у кишининг «Матбуотнинг аҳамияти ва унинг вазифаси», Фитратнинг қатор илмий ва бадиий асарлари босилиб чиққан, ҳаммаси Боту дунёқараши ва умуман, 20-йиллар адабий муҳитини яратган, уларнинг ҳар бирида ўзига хослик, баъзан ўта зиддиятли фикр-мулоҳазалар, инсоният тақдири, келажаги ҳақида, Туркистон халқларининг бундан кейинги тараққиёти йўлини излаш бобида ўйлаш, ғам чекиш, тафаккур қилиш билан тўлиб-тошган, хуллас, жуда оғир ва мураккаб изланиш даври эди. Бундай вазиятда тўғри йўлни топиш ва унга содиқ бўлиб қолиш ҳар кимнинг ҳам қўлидан келавермасди.

Боту 20-йиллардаги уйғониш ва ўзгаришларда ҳаётдаги зиддиятлардан нуқул чўнтагини тўлдираётган юлғичларни ҳам («Ҳошимжон» ҳикоясида), жамиятни ривожлантириш учун астойдил меҳнат қилаётган фидойиларни ҳам («Янги қишлоқ», «Турсун») икки орада чалғиб шамолдай ўзгариб борадиган мунофиқларни ҳам кўрсатади.

Биз юқорида Боту 20-йиллар ўзбек адабиётида, айниқса, шеъриятда ёшларга хос катта орзу-ҳавас, қалби тўла шодлик ҳиссиётлари билан ижод қилганлигини таъкидладик. Унинг йил фаслларидан айниқса кўклам, баҳор мавзуидаги туркум шеърлари — «Кўклам», «Кўкламда», «Кўклам таронаси», «Кўклам келди» сарлавҳали шеърларида гўзал фасл ёш шоирга нақадар яшаш иштиёқи бағишлаётганини ҳис этамиз. Ботунинг бу мавзудаги шеърлари йил фаслининг шунчаки гўзаллигини мадҳ этиш билан чекланмайди — унда бутун бир жамият истиқболига комил ишонч, катта эътиқод билан қараш ғоялари барқ уради...

Яна кўклам кулиб боқди,
Яна ҳар боғ чечак тоқди,
Яна нозлар тўлиб оқди,
Яна ҳар ёқ кийим тоқди.
Яна сувларда тўлқинлар,
Яна туғди гўзал кунлар,
Яна деҳқонда шодликлар,
Яна меҳнатда борлиқлар.

Ботунинг 20-йилларда яшаб, ўқиб, меҳнат қилган ёшлар тўғрисида ғамхўрлик қилиш ғояларини ифода этган шеърлари жуда кўп. Бир туркум назмлари «Ўгут» мавзуига бағишланиб, ҳаммасида ҳар хил бадиий шаклларда ёшларни ўқишга, меҳнатга, ҳалол турмуш тарзига, тўсиқларни енгиб ўтиш учун жасоратга, ғайрат-шижоатга даъват этилади. Ҳар қандай мураккабликларга қарамай «янги ҳаёт» қурилишида фаол иштирок этишга, бу йўлда сира иккиланмай ҳаракат қилишга чорланади. Бу ғоялар шоирнинг «Ўгут», «Ўгутим», «Биринчи ўгут» сингари шеърларида ифодаланган.

Хуллас, Боту шеърияти ҳам, насрий асарлари ҳам ўз даври садоларини куйловчи, 20-йиллар воқелигини ҳаққоний акс эттирган қимматли адабий мерос сифатида адабиётимиз тарихидан муносиб ўрин олади.

Ботунинг қатор адабий, назарий мақолалари унинг билим доираси анча кенглигидан далолат беради. «Октабр арафасидаги ўзбек адабиёти», «Октабр инқилобининг бошларида ўзбек адабиёти», «Ўзбек адабиётининг октабр инқилобидан сўнгги даврига бир қараш», «Сўнгги чоқларда ўзбек адабиёти», «Нафис адабиёт соҳасида ўз-ўзини танқид» каби қатор мақолаларида Боту ўз даври мафкураси нуқтаи назаридан адабий масалаларга муносабат билдиради. Биз Ботуни замон куйчиси, мафкурадан четга чиқмаган қабилидаги фикр-мулоҳазаларни айтдик. Бу нуқта унинг тарихимиздаги ўрнини заррача камайтирмаслигини яна бир бор таъкидлаймиз. Зотан, Боту илмли, етук замонавий шахс эди.

Боту ҳаёти ва ижодий фаолияти ҳақида ҳали йирик ишлар ёзилиши лозим. Унинг бой маънавий мероси, серқирра адабий ва ижтимоий фаолияти ҳозирги ёшларимизга жуда ибратли. Боту — ўзбек адабиёти тарихида ўчмас из қолдирган буюк аждодларимиздан бири сифатида қалбимизда абадий яшайди.

Аҳмад АЛИЕВ.

● *Жаҳон футбол чемпионати*

ЧЕМПИОНЛАР ҲАМ ТЕРЛАШМОҚДА

Жаҳон биринчилиги учун кураш ҳамиша қизғин ва мурosasиз баҳсларга бойлиги билан ажралиб туради. Бу йилги чемпионатда эса ишқибозлар-у футболчиларга осон бўлмаяпти. Боиси, мусобақа ташкилотчилари миллионлаб муҳлислар кўнглини олиш мақсадида учрашувларни куннинг қизиғида, қоқ пешинда ўтказиб, кўпроқ тер тўкишга «йўл» очиб қўйишди.

Курашни давом эттириш, мавқени мустаҳкамлаш осон кечмаяпти. Чемпионатнинг «совға»си ҳисобланган довруғсиз терма жамоалар ҳам, жаҳон кубогини қўлга киритиб, оғизга тушган чемпионлар ҳам офтоб тиғида ўйнашга мажбур бўлмоқдалар. Қизиғи шундаки, ФИФА бу йилги мусобақада ўзига хос тартиб ўрнатган. Хусусан огоҳлантириш, майдондан чиқариб юбориш футболчи учун қимматга тушиши мумкин. Албатта учрашув пайтида ўз эркига берилиб, ножўя ҳаракатлар қилмасликнинг олдини олиш важидан ўйлаб топилган бундай тадбирлар балки самарали кечар. Лекин майдондан чиқариб юборилган ўйинчи айни пайтда икки учрашувда қатнашмаслиги баъзи жамоаларни «ўтказиб» қўйиши мумкин. Бордию ўйинчига икки марта сариқ карточка кўрсатилган бўлса, у бир ўйинда иштирок этмайди. Бунинг устига пулли жарималар ҳам солинади.

Айтайлик, биринчи огоҳлантиришни олган футболчи минг швейцария франки, хатони такрорласа икки минг ҳисобида жарима тўлашга мажбурдир. Агар ҳакам футболчига қизил карточка кўрсатгудек бўлса, унинг ҳамёнидан 5 минг франк кетди, деяверинг.

Шу жиҳатдан қараганда учрашув пайтида қалтис ҳаттиҳаракатлар қилиш «устаси» ҳисобланган олмония футболчилари ҳам ўзларига қараб юришибди, деса бўлади. Улар биринчи учрашувни Боливия терма жамоаси билан ўтказиб кичик ҳисоб (1:0) билан ғалаба қозонишган эди. Муҳлисларга унчалик таниш бўлмаган бу жамоани енгишда терлаб-пишган чемпионлар Испания футболчилари билан ўйинда анчагина қийналиб, ҳисобни 1:1 қилишди, холос. Ҳозирча улар ҳисобида 4 очко жамғарилди.

Қолган ўйинларда қуйидаги ҳисоблар қайд этилди: Бразилия—Россия — 2:0, Камерун — Швеция — 2:2, Аргентина—Греция — 4:0, Нигерия— Болгария — 3:0, Норвегия —Мексика — 1:0, Голландия —Саудия Арабистони — 2:1. Бугун Боливия—Жанубий Корея, Италия—Норвегия учрашувлари бўлади.

Ҳайдар НОСИРОВ.

«ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ»

МУАССИС: ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КЕНГАШИ

Бош муҳаррир Азим СУЮН.

Таҳрир ҳайъати: Абдулла ОРИПОВ, Абдулҳафиз ЖАЛОЛОВ, Азиз НОСИРОВ, Асилдин БОЛИЕВ (масъул котиб), Зиёд ДАВРОНОВ, Ислом ШОҒУЛОМОВ, Каримжон РИХСИЕВ, Миршароф МУХСИМОВ, Олимжон НАЗАРОВ, Тўхтамурод ТОШЕВ («Осиё бозори» иловаси учун масъул), Шоқосим ШОИСЛОМОВ, Шуҳрат ЖАББОРОВ (бош муҳаррир ўринбосари).

Мафкура ишлари ва партия ҳаёти бўлими — 33-20-36, 32-54-35. Иқтисодиёт бўлими — 33-47-80, 32-54-27. Парламент фаолияти ва ҳуқуқ бўлими — 33-54-55, 32-55-06. Адабиёт, фан ва маданият бўлими — 33-07-20, 32-57-19. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 33-41-83, 33-76-04. Ахборот ва спорт бўлими — 33-12-56, 32-55-16. Тижорат, эълонлар — «Осиё бозори» редакцияси — 33-41-89, 32-55-70, 32-38-55, 32-54-12. Қабулхона — 33-65-45, 32-55-15.

ВИЛОЯТ МУХБИРЛАРИ:
Андижонда — 5-27-11; Бухорода — 3-54-87; Гулистонда — 2-26-22; Жиззахда — 3-31-86; Навоийда — 3-74-76; Наманганда — 6-43-43; Нукусда — 7-58-83; Қаршида — 3-25-79; Қумқўрғонда — 52-624; Самарқандда — 35-22-90; Урганчда — 6-72-60; Фарғонада — 6-3716.

● Рўйхатдан ўтиш тартиби № 000120. Газета офсет усулида А—2 форматида босилади. Ҳажми 2 босма табоқ. Босишга топшириш вақти — 21.00. Топширилди — 21.00. Г—939 85501 нусхада босилди.

Навбатчилар: ҚУРБОН АЛИ, С. САЛИМОВ.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, МАТБУОТЧИЛАР КЎЧАСИ, 32-УЙ.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили «БуюкТурон» кўчаси 41-уй. 4 2 3 4 5 6.